

STROKOVNI AKTIV UČITELJEV SLOVENŠČINE SGŠG MARIBOR
NAČRT OCENJEVANJA ZNANJA PRI POUKU SLOVENŠČINE
TEHNIŠKA GIMNAZIJA (GIM)
Š. L. 2026/2027

1. OBLIKE IN NAČINI OCENJEVANJA ZNANJA

PRVI LETNIK	1. OCENJEVALNO OBDOBJE	2. OCENJEVALNO OBDOBJE
PISNA NALOGA	1	vsaj 1
ŠOLSKA NALOGA (LITERARNI SPIS)	1	1
USTNA OCENA	1	

DRUGI LETNIK	1. OCENJEVALNO OBDOBJE	2. OCENJEVALNO OBDOBJE
PISNA NALOGA	1	vsaj 1
ŠOLSKA NALOGA (ŠOLSKI ESEJ)	1	1
USTNA OCENA	1	

TRETJI LETNIK	1. OCENJEVALNO OBDOBJE	2. OCENJEVALNO OBDOBJE
PISNA NALOGA	1	vsaj 1
ŠOLSKA NALOGA (ŠOLSKI ESEJ)	1	1
USTNA OCENA	1	

ČETRTI LETNIK	1. OCENJEVALNO OBDOBJE	2. OCENJEVALNO OBDOBJE
PISNA NALOGA	vsaj 1	vsaj 1
ŠOLSKA NALOGA (ŠOLSKI ESEJ)	1	1
USTNA OCENA	1	

V šolskem letu načrtujemo **vsaj 2 pisni nalogi** (v vsakem ocenjevalnem obdobju vsaj 1) in **vsaj 2 šolski nalogi** – v 1. in 2. letniku literarni spis ali razpravljalni esej, v 3. in 4. letniku razpravljalni ali interpretativni esej (v vsakem ocenjevalnem obdobju vsaj 1).

Število pisnih ocenjevanj določi vsaka profesorica v svoji letni tematski pripravi.

V posameznem ocenjevalnem obdobju mora biti dijak **ocenjen najmanj dvakrat**, od tega mora biti ena ocena pridobljena s celovitim pisnim ocenjevanjem.

Profesorica **najpozneje 14 dni po začetku ocenjevalnega obdobja določi datume** pisnega ocenjevanja, z načrtom seznaní oddelek in roke vpiše v e-dnevnik. Pred pisnim ocenjevanjem načrtuje tudi preverjanje znanja. Napovedanih datumov **ne spreminja**, razen v izrednih situacijah in s strinjanjem celotnega razreda ter razrednika.

Profesorica dijakom izroči pisne izdelke po analizi in najkasneje v 30 dneh po vpisu ocene v redovalnico.

Dijak pridobi v šolskem letu **najmanj eno oceno iz ustnega spraševanja**. Vsebino spraševanja, način napovedovanja in način spraševanja določi vsaka profesorica ter o tem seznaní dijake in strokovni aktiv. **Roke ustnega ocenjevanja vpiše v e-dnevnik.**

2. ROKI PISNEGA OCENJEVANJA ZNANJA

<https://gradbena.si/portal/dijaki/>

3. MERILA OCENJEVANJA ZNANJA

Pisna/šolska naloga mora vsebovati: ime in priimek dijaka, oddelek, datum, vsebino (snov, temo kontrolne naloge), skupno možno število točk, doseženo število točk, točkovno vrednost posameznih nalog, meje za ocene (merila oz. kriterij).

Pisne naloge vsebujejo tudi opozorilo, naj bodo dijaki pri zapisovanju odgovorov pozorni na jezikovno pravilnost, zapis s tiskanimi oz. s pisanimi črkami in čitljivost – v nasprotnem primeru se naloga oceni z 0 točkami. V pisnih nalogah lahko ocenjujemo tudi jezikovno pravilnost odgovorov. Jezikovna pravilnost pomeni do 10 % točk. Glede na preverjano snov (npr. pravopis) lahko pride do odstopanj v kriterijih, kar je v domeni profesorice in s čimer so dijaki pravočasno seznanjeni.

V pisnih in šolskih nalogah **ni polovičnih točk**.

MEJE OCENJAVANJA

	Odstotki (%)
odlično (5)	89–100
prav dobro (4)	76–88
dobro (3)	63–75
zadostno (2)	50–62
nezadostno (1)	0–49

Pisno nalogo dijaki lahko pišejo iz snovi jezika in književnosti.

MERILA OCENJEVANJA – za pisno ocenjevanje znanja, naloge esejskega tipa

OCENA	MERILA
Nezadostno	<p>Med vsebino besedila in predpisano temo ni povezanosti.</p> <p>Vsebina besedila je sicer bolj ali manj povezana s predpisano temo, vendar je kakovost ubeseditve na tako nizki ravni, da ne ustreza standardu.</p> <p>Besedilo obravnava naslovno temo zelo enostavno, poznavanje snovi je skromno in površno. Pogosto je veliko nebistvenih podatkov, ki se ne zahtevajo, ni pa relevantnih.</p> <p>Veliko je pravopisnih in slovničnih napak. Dijak ne obvlada oziroma zelo slabo obvlada tvorbo zahtevnejših povedi in pravila nadpovedne skladnje. Besedilo ni niti vsebinsko (notranja zgradba) niti zunanje (odstavki) ustrezno razčlenjeno.</p>
Zadostno	<p>Poznavanje snovi je skromno: gre za obnavljanje vsebine književnih besedil in reprodukcijo študijskega gradiva.</p> <p>Morebitna primerjava je poenostavljena in površna. Pogoste so nepotrebne ponovitve že povedanega.</p> <p>Besedišče je revno in stereotipno, nefunkcionalno ga dopolnjujejo nerazumljeni ali slabo razumljeni strokovni izrazi. Izrazno je nasploh nerodno.</p> <p>Precej je jezikovnih napak, vendar so grobe napake redkejšje od lažjih.</p>
Dobro	<p>Vsebina je povezana s predpisano temo. Dijak snov pozna in jo razume, obravnavanje teme je večinoma neproblemsko, prevladuje urejena reprodukcija s poskusi primerjave in analize.</p> <p>Besedilo je koherentno in ustrezno kompozicijsko členjeno. Odstavki so smiselno povezani.</p> <p>Raba strokovnih izrazov ni vedno povsem ustrezna, skladijska pravila so upoštevana.</p> <p>V besedilu so posamezne slovnične in pravopisne napake, vendar težjih napak skoraj ni oziroma se ne ponavljajo.</p>
Prav dobro	<p>Dijak snov pozna in razume. K predpisani temi pristopa problemsko, zmore priti do samostojnih sklepov (sinteze). Svoje trditve logično izpeljuje. Skuša zavzeti utemeljeno osebno stališče do obravnavane problematike.</p> <p>Besedilo je koherentno in prepričljivo, posamezne prvine so lahko izvirne, kompozicijsko je ustrezno členjeno.</p>

	Dijak obvlada tudi zapleteno zložene povedi. Njegovo pisno izražanje je tekoče, jasno, logično in jedrnato. Besedilo vsebuje nekaj lažjih jezikovnih napak.
Odlično	Obravnavanje predpisane snovi je zanimivo, prepričljivo, zrelo, včasih tudi izvirno. Dijak pristopa k temi z več različnih gledišč (svojih ali strokovnih), z argumenti. Na koncu zmore izpeljati ustrezne zaključke, primerjati, analizirati, sintetizirati in vrednotiti. Besedilo je koherentno, njegova zgradba je ustrezna, včasih tudi izvirna. Besedišče je bogato, dijak obvlada tudi zahtevna skladenjska in besedilotvorna pravila. Napak skoraj ni.

Pri pisanju spisa oz. eseja dijak dobi list, ki vsebuje rubriko za ime in priimek dijaka, oddelek, datum, naslov spisa/eseja, izhodiščne vsebinske smernice za pisanje (navodila).

Profesorica dijake seznani z opisniki ocenjevanja.

S pomočjo zapisanih kriterijev oblikujemo celostno (holistično) oceno naloge, po merilih, določenih v UN. Za analitično oceno strukturiramo kriterije za vsako nalogo posebej v skladu s problemsko zastavljenimi navodili. Seštevek točk pretvorimo v ocene, pri tem se ravnamo po enotnem šolskem kriteriju za pisne ocene.

Za zadostno oceno je vedno treba doseči 50 %.

Na navodilih za pisanje nalog esejskega tipa (spisa in šolskega eseja) je ob mejah za oceno navedeno število točk, ki jih dijak lahko doseže za vsebinski del ter za jezik, zgradbo in slog.

MERILA OCENJAVANJA – Merila za ustno ocenjevanje znanja

OCENA	MERILA
Nezadostno	Dijak sploh ne odgovarja kljub številnim podvprašanjem ali zelo težko. Odgovarja mimo vsebine vprašanja in mimo pričakovanih odgovorov. Ne zna poimenovati pojmov, ni razlage, tudi primerov ni ali so neustrezni in zmedeni. Odgovarja nepovezano, če navede nekaj pravih podatkov, so ti irelevantni. Odgovarja s številnimi slovničnimi in pravorečnimi napakami, v pretrganih in nedokončanih povedih.
Zadostno	Dijak odgovarja na učiteljeva vprašanja ob precejšnji pomoči. Skopo reproducira snov, ki jo razume le delno, navajanje brez utemeljevanja ob izdatni pomoči učitelja. Poimenovanje pojmov je pomanjkljivo, primeri prav tako. Podrobnosti ni. Zna toliko, da nekoliko izkoristi učiteljevo pomoč, vendar je znanje poenostavljeno in površno. Odgovori so polni jezikovnih napak, odgovarja z zatikanjem ter s

	slovničnimi in pravorečnim napakami in mašili.
Dobro	<p>Reproducira snov, povzema z lastnimi besedami, primeri so iz učbenika ali učiteljeve razlage. Snov pozna in razume, a so v znanju vrzeli. Razlaga pojmov je približna, z napakami, argumenti so le deloma ustrezni, utemeljevanje je enostavno. Zna dobro izkoristiti učiteljevo pomoč.</p> <p>Raba strokovnih izrazov je samo delno ustrezna, izražanje je večino knjižno, jezikovne napake so občasne.</p> <p>Odgovori na več kot polovico vprašanj.</p>
Prav dobro	<p>Odgovarja večinoma samostojno in pravilno. Učitelj ga le delno usmerja, podvprašanja takoj izkoristi za dodatno osvetlitev problema. Natančno poimenuje večino pojmov, opazne so le manjše napake, znanje zna praktično uporabiti.</p> <p>Reprodukcija snovi je natančna, navaja lastne primere, ki so ustrezni.</p> <p>Izraža se tekoče, logično, jedrnato v knjižni slovenščini, jezikovne napake se redke in jih sam popravi, uporaba terminov je pravilna.</p>
Odlično	<p>Dijak odgovarja jasno, zanesljivo. Vprašanje je samo izhodišče za samostojno posredovanje snovi oziroma pogovor z učiteljem. Natančno poimenuje vse pojme, razlaga je nedvoumna, koherentna, jedrnata, natančna, kompleksna, utemeljevanje prepričljivo in suvereno. Išče izvirne rešitve, dejstva zna povezovati in uporabiti v novih okoliščinah s primeri, ki so so lastni, ilustrativni. Govori pravilno v knjižnem jeziku, jezikovnih napak skoraj ni. Skladnja je zahtevnejša, pravilno uporablja termine.</p>

4. USTNO OCENJEVANJE

Profesorice dijakom **napovemo** ustno ocenjevanje (**najkasneje**) v **tekočem tednu za naslednji teden**. Z ustnim ocenjevanjem ugotavljamo razumevanje obravnavane snovi, povezovanje znanja. Roki so razvidni iz eAsistenta.

Dijak ugodnost napovedanega spraševanja **v celoti izgubi** po **treh** kršitvah, iz katerega koli od naslednjih treh vzrokov:

- pri sprotnem preverjanju znanja je nepripravljen,
- ne opravi ali slabo opravi domačo nalogo,
- moti pouk, ne sodeluje ali ne prinaša potrebnih pripomočkov

ali če

- enkrat neopravičeno manjka pri napovedanem ocenjevanju znanja oziroma se mu namerno izogne.

5. CANKARJEVO PRIZNANJE, RAZISKOVALNE DEJAVNOSTI IN NATEČAJI

Če dijak osvoji bronasto, srebrno ali zlato Cankarjevo priznanje, nagrado na literarnem natečaju, sodeluje na srečanju Mladi za napredek Maribora, je nagrajen z odlično oceno (črne barve).

6. NEGATIVNE OCENE IN POPRAVLJANJE OCEN

Dijak doseže minimalne standarde (stopnja znanja, spretnosti, kakovost dosežka), če so vse ocene celovitega sprotne ocenjevanja (pisna naloga, šolska naloga, ustno ocenjevanje) ob koncu ocenjevalnega obdobja pozitivne. Standardi znanja so določeni z UN.

Dijak je ob koncu ocenjevalnega obdobja ocenjen negativno, če ima enako število ali več negativnih kot pozitivnih ocen oziroma če dijak ne pridobi vsaj ene pozitivne ocene pri vsaki od določenih oblik ocenjevanja.

Dijak mora narediti popravo vsake pisne in šolske naloge. Po analizi v razredu jo naredi individualno ali s pomočjo profesorice.

Dijak mora popraviti vsako negativno pisno oceno. V dogovoru s profesorico postavi rok za popravljanje ocene v skladu s pravilnikom in šolskimi pravili ocenjevanja.

V primeru ponavljanja nalog se v redovalnico vpišeta obe oceni. Pravico do ponovnega pridobivanja ocene ima tudi pozitivno ocenjeni dijak.

Pri zaključevanju ob koncu leta se za vsako oceno, ki jo je dijak popravljal, izračuna povprečje prejšnje in novo pridobljene ocene ter se to povprečje upošteva kot ena ocena, enakovredna vsem drugim.

7. PRIDOBIVANJE MANJKAJOČIH OCEN

Če je dijak pri napovedanem pisnem ocenjevanju opravičeno odsoten, to oceno pridobi pred koncem ocenjevalnega obdobja oziroma v dogovoru s profesorico.

Če je dijak opravičeno odsoten pri napovedanem ustnem ocenjevanju, oceno pridobi pri naslednji uri pouka oz. v dogovoru s profesorico.

Če je dijak pri napovedanem pisnem ali ustnem ocenjevanju neopravičeno odsoten, izgubi vse ugodnosti pri predmetu in manjkajočo oceno pridobi v roku in na način, ki ga določi profesorica, a praviloma šele po koncu I. ocenjevalnega obdobja ali v zadnjih treh tednih II. ocenjevalnega obdobja.

Dijak je **neocenjen**, če ne pridobi vseh predpisanih ocen v za to določenem roku (vedno sta dva roka: redni in dodatni rok, razen v izrednih situacijah – po presoji razrednika, profesorice, svetovalne službe ...).

8. DOLOČANJE ZAKLJUČNE OCENE

Končna ocena sestoji iz vseh pridobljenih ocen. Zaključna ocena **ni nujno aritmetična sredina** vseh ocen, ampak **se zaključi po profesoričini presoji**. Upošteva se **celoletno sodelovanje in opravljanje vseh obveznosti**.

Dijak ob koncu pouka ne doseže minimalnega standarda, torej ima zaključeno negativno, če ima **eno ali več nepopravljenih negativnih ocen iz pisnega preverjanja**. Vse pisne ocene morajo biti pozitivne.

Dijak bo ob koncu pouka **neocenjen**, če nima opravljenih vseh predpisanih oblik ocenjevanja. V tem primeru opravlja dopolnilni izpit v za to predpisanem času.

9. POPRAVNI IZPITI

Popravni izpiti iz slovenščine so sestavljeni iz pisnega dela in iz ustnega dela. Esejski del je ovrednoten s 50 %, preizkus iz jezika s 30 %, ustni del pa 20 % (oziroma 80 % pisni in 20 % ustni del).

Naloge in vprašanja **sestavi strokovni aktiv** v skladu z obravnavanimi učnimi sklopi in učnim načrtom.

10. STANDARDI ZNANJA

1. LETNIK

POUK KNJIŽEVNOSTI

BRANJE LITERARNIH BESEDIL V CELOTI

LITERARNO BESEDILO V ČASU IN PROSTORU

Dijak:

- besedila za domače in dolgo branje umesti v čas in prostor nastanka/izida/uprizoritve ter avtorjev opus.

LITERARNO BESEDILO KOT BESEDNA UMETNOST

Dijak:

- pozna literarna besedila, izbrana za domače, dolgo, primerjalno branje;
- obnovi literarno delo, ga poglobljeno vsebinsko in oblikovno-slogovno razčleni;
- pisno ali/in ustno ob uporabi terminov razpravlja o vsebini, zgradbi, slogu in umetniškosti prebranega besedila;

- pisno in/ali ustno poglobljeno primerja prebrana književna besedila.

ODZIVI NA PREBRANO

Dijak:

- o prebranem besedilu tvori šolski esej;
- literarna besedila pisno/ustno aktualizira, se do prebranega opredeli in svojo opredelitev poglobljeno utemelji;
- govorno interpretira (recitira, deklamira, interpretativno bere) umetnostna besedila;
- v pisnem izdelku temo medpredmetno poveže glede na izvedene medpredmetne povezave (npr. z zgodovino, umetnostno zgodovino, geografijo);
- pisno oz. ustno komentira ali oceni gledališko, filmsko, medijsko idr. predelavo obravnavanega dela;
- poleg eseja napiše eno besedilno vrsto (ali več), ki je vsebinsko povezana z obravnavano temo.

LITERARNI SISTEM

AVTOR, LITERATURA, LITERARNI KANON

Dijak:

- definira in razloži pojem književnost/literatura/besedna umetnost;
- razumevanje pojma književnost/literatura/besedna umetnost dokaže s prepoznavanjem/samostojnim navajanjem primerov umetnostnih in neumetnostnih besedil;
- prepozna, poimenuje, razloži, definira sestavine literarnosti, tudi ob primerjanju literarnega besedila z neliterarnim;
- razloži značilnosti literarnega branja in njegov pomen;
- našteje, opiše in razloži literarne zvrsti in vrste;
- zna razložiti značilnosti literarnega branja in njegov pomen ter vlogo bralnih strategij;
- razloži in presodi pomen književnosti v sodobni družbi, kar izrazi v argumentiranem razpravljanju s sošolci ali v krajšem pisnem besedilu.

BRANJE IN INTERPRETACIJA LITERARNEGA BESEDILA

Dijak:

- ob literarnih besedilih prepozna, poimenuje, definira in razloži temeljne pojme literarne teorije;
- v literarnem besedilu prepozna sestavine literarnosti ter jih opiše in pojasni;
- z usvojenimi literarnoteoretičnimi pojmi ustno ali pisno interpretira domače branje ali neznano oz. še neobravnavano literarno delo.

ODZIVI

Dijak:

- pisno ali ustno izrazi mnenje o izbranem/-ih literarnem/-ih besedilu/-ih;
- napiše kritiko/oceno izbranega literarnega besedila ali njegove medijske predelave;
- primerja medijsko predelavo z literarno predlogo;

- opiše in pojasni položaj branja in književnosti v svojem okolju in se do tega kritično opredeli.

STARE NEEVROPSKE KNJIŽEVNOSTI IN ANTIKA

STARE NEEVROPSKE KNJIŽEVNOSTI IN ANTIKA V ČASU IN PROSTORU

Dijak:

- poimenuje egipčansko, babilonsko, staroindijsko, klasično arabsko, starojudovsko, starogrško in starorimsko književnost ter jih časovno in prostorsko natančno umešča;
- navede pglavitne predstavnike obdobj in njihova reprezentativna dela;
- opiše družbeno- in duhovnogodovinske značilnosti obdobja;
- v eni ali več prvinah primerja značilnosti obdobja starih neevropskih književnosti z antično književnostjo;
- pojasni vpliv družbenih okoliščin na vsebino obravnavanih književnih besedil starih neevropskih književnosti in antične književnosti;
- na podlagi svojih izkušenj in znanja ovrednoti pomen starih neevropskih književnosti in antične književnosti;
- v pisnem izdelku ali na drug, z učiteljem dogovorjen način temo medpredmetno poveže, tako da dokaže medpredmetni prenos znanja (upoštevajoč izvedene medpredmetne povezave).

STARE NEEVROPSKE KNJIŽEVNOSTI IN ANTIKA KOT BESEDNA UMETNOST

Dijak:

- prebere predpisana besedila;
- razloži razumevanje in opiše svoje doživljanje prebranega;
- pozna literarnoteoretične pojme in zna razložiti njihovo vlogo v besedilu;
- ob uporabi strokovnih pojmov analizira vsebino in zgradbo obravnavanih besedil;
- primerja dve besedili ali več besedil;
- izrazi in utemelji svoje mnenje o prebranem;
- v obravnavanih besedilih prepozna in opredeli prvine obdobja starih neevropskih besedil in besedil iz antične književnosti.

ODZIVI NA BRANJE STARIH NEEVROPSKIH KNJIŽEVNOSTI IN ANTIČNE KNJIŽEVNOSTI

Dijak:

- v pisnem izdelku (npr. šolskem eseju) ali ustno literarna besedila aktualizira;
- govorno interpretira (recitira/deklamira) umetnostna besedila;
- pisno oz. ustno komentira ali oceni gledališko, filmsko, medijsko idr. predelavo obravnavanega dela.

SREDNJI VEK – izbirno

SREDNJEVEŠKA KNJIŽEVNOST V ČASU IN PROSTORU

Dijak:

- poimenuje ter časovno in prostorsko ustrezno umesti književnost srednjega veka v Evropi in na Slovenskem;
- navede poglobitve predstavnike obdobja ter njihova reprezentativna dela ter slovensko rokopisno tvornost;
- vrednoti pomen evropskega in slovenskega srednjega veka.

SREDNJEVEŠKA KNJIŽEVNOST KOT BESEDNA UMETNOST

Dijak:

- izrazi svoje razumevanje predpisanih besedil;
- pozna literarnoteoretične pojme in pojasni njihovo vlogo v besedilu;
- v odlomkih iz obravnavanih besedil prepozna in pojasni srednjeveške prvine.

ODZIVI NA SREDNJEVEŠKO KNJIŽEVNOST

Dijak:

- presodi, ali je srednjeveška miselnost še vedno aktualna, in svoje mnenje utemelji.

SLOVENSKA SLOVSTVENA FOLKLORA – izbirno

SLOVENSKA SLOVSTVENA FOLKLORA V ČASU IN PROSTORU

Dijak:

- ob primerih utemelji, zakaj nastajanje slovenske slovstvene folklorne ni vezano na čas in prostor;
- zna pojasniti značilnosti različic slovenske slovstvene folklorne;
- predstavi ugotovitve po samostojni preučitvi strokovne literature, opiše slovensko ljudsko gradivo in presodi njegovo vrednost.

SLOVENSKA SLOVSTVENA FOLKLORA KOT UMETNOST GOVORJENEGA IN PETEGA JEZIKA

Dijak:

- samostojno interpretira poslušano/prebrano besedilo slovstvene folklorne in besedilo sodobne slovenske književnosti s folklornimi motivi/likmi;
- poimenuje in opiše folklorne motive/like v sodobni slovenski poeziji/sodobni slovenski kratki prozi;
- primerja posebnosti književnosti kot zapisanega jezika in slovstvene folklorne kot govornega in petega jezika;
- predstavi eno slovensko folklorno besedilo, ki ga je spoznal v folklornem dogodku (kot umetnost petega/govornega jezika);
- v folklornem dogodku in situ prepozna in utemelji umetniške elemente;
- razloži odnos med pripovedovalcem/pevcem ter naslovnikom v folklornem dogodku.

ODZIVI NA SLOVENSKO SLOVSTVENO FOLKLORO

Dijak:

- presodi, ali je slovenska slovstvena folklor aktualna še danes, in svojo opredelitev utemelji;

- komentira ali oceni folklorni dogodek, ki mu je prisostvoval/ga je soustvarjal;
- zbere ljudska besedila/folklorne obrazce in zbrano predstavi.

OD RENESANSE DO BAROKA – izbirno

KNJIŽEVNOST RENESANSE IN BAROKA V ČASU IN PROSTORU

Dijak:

- časovno in prostorsko umesti književnost evropske renesanse ter slovenske reformacije, protireformacije in baroka;
- navede poglobitve predstavnikov obdobja in njihova reprezentativna dela;
- navede bistvene značilnosti obdobja in pojasni njihov vpliv na besedila;
- primerja in razloži družbeno-, kulturno-, duhovnozgodovinske razloge za razvoj te književnosti v Evropi in na Slovenskem;
- na podlagi svojega znanja in izkušenj ovrednoti pomen slovenske reformacije za razvoj slovenske književnosti, jezika, kulture in nacionalnosti;
- predstavi ugotovljeno (npr. družbene in kulturne okoliščine), in sicer na način, dogovorjen z učiteljem.

KNJIŽEVNOST RENESANSE IN BAROKA KOT BESEDNA UMETNOST

Dijak:

- prebere predpisana besedila in izrazi svoje doživljanje in razumevanje prebranega;
- pozna literarnoteoretične pojme in pojasni njihovo vlogo v besedilu;
- ob uporabi strokovnih pojmov analizira vsebino in zgradbo obravnavanih besedil;
- primerja dve besedili ali več besedil v eni ali več prvinah;
- prepozna in opredeli prvine slovenske reformacije, protireformacije in baroka.

ODŽIVI NA KNJIŽEVNOST RENESANSE IN BAROKA

Dijak:

- ustno izrazi in utemelji svoje mnenje o obravnavani temi;
- tvori pisno besedilo (npr. šolski esej);
- literarno (po)ustvarja na podlagi obravnavanih besedil;
- v pisnem izdelku temo medpredmetno poveže (npr. z zgodovino, umetnostno zgodovino, geografijo, psihologijo, sociologijo, filozofijo idr. oziroma glede na izpeljane medpredmetne povezave);
- pisno oz. ustno komentira ali oceni gledališko, filmsko, medijsko idr. predelavo obravnavanega dela;
- v razrednem dogodku (recital, gledališki dogodek ...) ali na kakšen drug način poustvari izbrana literarna besedila.

KLASICIZEM IN RAZSVETLJENSTVO – izbirno

KLASICIZEM IN RAZSVETLJENSTVO V ČASU IN PROSTORU

- poimenuje, časovno in prostorsko umesti in navede bistvene značilnosti književnosti evropskega klasicizma in razsvetljenstva ter razsvetljenstva na Slovenskem;
- navede pglavitne predstavnike obdobja in njihova reprezentativna dela;
- v odlomkih obravnavanih besedil prepozna temeljne značilnosti obdobja in smeri;
- povzame družbeno- in duhovno-zgodovinske razloge za razvoj razsvetljenstva na Slovenskem;
- razloži vpliv družbenih okoliščin na vsebino in slog obravnavanih književnih besedil;
- na podlagi pridobljenega znanja in izkušenj ovrednoti pomen razsvetljenstva na Slovenskem za razvoj slovenske književnosti, jezika, kulture in nacionalnosti.

KLASICIZEM IN RAZSVETLJENSTVO KOT BESEDNA UMETNOST

Dijak:

- prebere predpisana besedila ter izrazi svoje razumevanje in doživljanje;
- obravnavana besedila obnovi in povzame;
- poimenuje literarnoteoretične pojme in pojasni njihovo vlogo v besedilu;
- ob uporabi strokovnih pojmov analizira vsebino in zgradbo obravnavanih besedil ter jih vrednoti;
- v obravnavanih besedilih prepozna in opredeli prvine razsvetljenske književnosti na Slovenskem.

ODZIVI NA KLASICIZEM IN RAZSVETLJENSTVO

Dijak:

- v pisnem izdelku (npr. šolskem eseju) ali ustno literarna besedila aktualizira;
- obravnavana besedila govorno interpretira (recitira, deklamira, interpretativno bere);
- v pisnem izdelku ali na drug dogovorjen način temo medpredmetno poveže (glede na izvedene medpredmetne povezave);
- pisno oz. ustno komentira ali oceni gledališko, filmsko, medijsko idr. predelavo obravnavanega dela;
- v razrednem dogodku (recital, gledališki dogodek ...) govorno interpretira (recitira/deklamira, interpretativno bere) izbrana literarna besedila.

POUK SLOVNICE

SLOVENŠČINA V DIGITALNI DOBI

OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O SLOVENŠČINI V DIGITALNI DOBI

Dijak:

- kritično prebere »digitalna« besedila, poveže spretnosti in znanja s področja bralne ter digitalne pismenosti, opiše svoje razmerje do njih;
- prikaže, kako se nastavi slovenščino kot operacijski jezik v vsaki napravi in v vsakem operacijskem sistemu, ki to dopušča;

- prikaže, kako izbere slovensko, angleško in druge tipkovnice na mobilnih napravah;
- prikaže, kako uporabi slovenski vmesnik na izbrani napravi in se opredeli do izbire ali neizbire slovenskega vmesnika;
- prikaže, kako izbere slovensko različico spletne strani ali programa/aplikacije;
- prikaže, kako izbere slovenske podnapise pri pretočnih storitvah; presoja kvaliteto podnapisov;
- se v ustrezni zvrsti slovenščine sporazumeva s pomočjo različnih aplikacij.

JEZIKOVNE TEHNOLOGIJE, ORODJA IN VIRI TER PRIROČNIKI

Dijak:

- črkovalnike, pregledovalnike, prevajalnike, klepetalnike, sintetizatorje in razpoznavalnike govora, jezikovne korpuse, velike jezikovne modele in jezikovne priročnike kritično uporabi pri samostojnem delu;
- presodi in utemelji prednosti in pomanjkljivosti jezikovnih orodij ter priročnikov za določene/izbrane namene.

SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU

SLOVENSKI JEZIKOVNI PROSTOR

Dijak:

- prostorsko umesti slovenski jezik (Republika Slovenija in slovensko zamejstvo v Avstriji, Italiji, na Madžarskem in Hrvaškem; zamejski Slovenci) (1. l.);
- pozna razprostranjenost slovenščine v Republiki Sloveniji, njenem zamejstvu in po svetu, tj. izseljenstvu in zdomstvu, v Evropski uniji in drugod (1. l.);
- prostorsko umesti sosedske jezike slovenskega jezika (hrvaški, nemški, madžarski, italijanski; furlanski) (1. l.);
- pozna vlogo madžarščine v delu Prekmurja in italijanščine v delu slovenske Istre ter vlogo romske skupnosti in drugih jezikov v Republiki Sloveniji glede na Ustavo Republike Slovenije (1. l.);
- poimenuje svoj prvi jezik/materni (tudi kadar ni slovenščina) in predstavi njegov (zakonski) jezikovni položaj v Republiki Sloveniji (1. l.).

(SLOVENSKI) JEZIK V DRUŽBI

Dijak:

- opiše slovenščino kot materni jezik ali jezik okolja v Sloveniji; vlogo slovenskega jezika v Republiki Sloveniji in slovenskem zamejstvu, Evropski uniji in po svetu; slovenščino kot uradni jezik v Republiki Sloveniji, Evropski uniji in v zamejstvu (1. l.);
- utemelji pomen rabe slovenščine v vsakdanjem in poklicnem življenju (1. l.);
- poimenuje svoj materni jezik ali jezik okolja; prvi, drugi, tuji jezik sebe in svojih sošolk in sošolcev; uradni in državni jezik Republike Slovenije; poimenovanja preprosto utemelji (1. l.);

- opiše in utemelji jezik kot sredstvo za sporazumevanje (1. l.);
- prepozna, opiše in utemelji vlogo nebesednega jezika ob besednem jeziku (1. l.).

JEZIKOVNE ZVRSTI

- našteje jezikovne zvrsti (knjižni jezik, pogovorni jezik, narečje) in pojasni njihove značilnosti ter formalne, manj formalne in neformalne okoliščine rabe jezika (1. l.);
- pojasni in presodi okoliščine rabe knjižnega in pogovornega jezika ter narečja v izbranem besedilu (1. l.);
- prepozna rabo slenga in žargona, ki se lahko naslanjata na posamezno jezikovno zvrst, jo ponazori s primeri in obe govorici poimenuje (1. l.);
- pred tvorbo besedila utemeljeno izbere najustreznejšo zvrst glede na dane okoliščine oz. presodi, ali je bila glede na dane okoliščine uporabljena primerna jezikovna zvrst (1. l.).

ZGODOVINA SLOVENSKEGA JEZIKA

Dijak:

- našteje osnovne satemske in kentumske skupine indoevropskih jezikov (1. l.);
- našteje osnovne jezikovne skupine v Evropi in njihove značilne predstavnike (1. l.);
- sintetično na podlagi osnovnih tokov opiše zgodovino slovenskega jezika (rokopisi, knjižni jezik) (1./2./3./4. l.);
- opiše prednike in sorodnike slovenskega jezika (praindoevropščina, praslovanščina, slovanski jeziki, stara cerkvena slovanščina) ter zgodnji razvoj slovenskega jezika (1. l.);
- našteje in na podlagi tipičnega primera besedila prepozna obdobja razvoja slovenščine: pojasni razvoj jezika v teh obdobjih; našteje in pojasni različne načine zapisovanja glasov v rokopisih in knjigah (zlasti bohoričica, gajica), razvoj slovarjev, slovníc in pravopisov, prizadevanja posameznikov (1. l.);
- z vidika jezika razloži odlomek iz izbranega, vnaprej znanega književnega dela v slovenskem jeziku do konca 19. stoletja (1./2./3./4. l.).

JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA

GLASOSLOVJE

Dijak:

- opiše knjižno izreko besed, tudi v primerjavi z neknjižnim izgovorom (1. l.);
- zna izgovoriti besedo na podlagi glasoslovno ustreznega zapisa in zapisati izgovor besede z ustreznimi znamenji (1. l.);
- na podlagi skice izgovora določi možen izgovor (možna izgovora) glasu (1. l.);
- s primeri pokaže razlike med slovensko izreko in izreko prvega tujega jezika (1./2./3./4. l.);
- prepozna, našteje in uporabi ter poišče primere za samoglasnike (vokale): i, ozki e, široki e, ə (zapis polglasnika, mesto polglasnika, prim. tudi neobstojni polglasnik), a, široki o, ozki o, u; spremembe samoglasnikov: preglas;

- prepozna, našteje, uporabi in poišče primere za soglasnike (konzonanti): zvočniki, nezvočniki (zveneči, nezveneči); zaporniki, priporniki, zlitniki; različice glasnikov (variete fonemov): v (v in u); zapis in izgovor soglasnikov;
- v besedilih pravilno uporabi primere, ko v besedah prihaja do prevoja, mehčanja (palatalizacije), jotacije ali prilikovanja po zvenečnosti (asimilacije);
- ilustrira s primeri ali prepozna: naglasno mesto (naglašeni in nenaglašeni samoglasnik); določi jakostni (dinamični) naglas; besede brez naglasa, z enim naglasom in z več naglasi; naglasna znamenja: ostrivec (teoretično in praktično), krativec (samo teoretično), strešica (teoretično in praktično) (1. l.);
- pravopisno ustrezno zapiše glasove in glasno prebere besede (1./2./3./4. l.);
- najdene napake analizira in jih odpravi (1./2./3./4. l.).

PRAVOPIS IN PRAVOREČJE

PRAVOPIS

Dijak:

- izkaže znanje pravopisne zmožnosti v skladu z veljavnim pravopisom (1./2./3./4. l.);
- tvori pravopisno pravilna besedila (1./2./3./4. l.);
- dejavno upošteva pravopisna pravila v skladu z veljavnim slovenskim pravopisom z naslednjih področij: velika in mala začetnica (1. l.) in zapisovanje glasov (1./3. l.);
- v stavku/povedi/zvezi povedi/besedilu odkrije pravopisne napake, jih odpravi in strokovno utemelji svoje popravke, tudi s stavčno sestavo povedi; ob tem navede določeno pravopisno pravilo (1./2./3./4. l.);
- v povedih odpravi napačno rabo ločil in popravke utemelji (1./2./3./4. l.).

PRAVOREČJE

Dijak:

- pravilno izreče samoglasnike in soglasnike slovenskega knjižnega jezika (1./2./3./4. l.);
- pozna knjižno, pogovorno in narečno izreko slovenskega jezika ter izreko tujih jezikov (1./2./3./4. l.);
- med govornim nastopanjem in med formalnim pogovorom govori knjižno in razločno (1./2./3./4. l.);
- uporabi knjižno izreko besed in povedi ter jo teoretično opiše v skladu z glasoslovnim znanjem, tudi v primerjavi z neknjižnim izgovorom (1./2./3./4. l.);
- pozna naglasna znamenja kot oznako mesta naglasa in načina izgovora označenega samoglasnika in jih ustrezno upošteva pri svojem izgovoru (1. l.);
- v povedi/zvezi povedi/besedilu odkrije pravorečne napake, jih odpravi in strokovno utemelji svoje popravke (1./2./3./4. l.);
- pozna svojo in tujo neknjižno izreko besed in povedi ter jih izgovori knjižno (1./2./3./4. l.);

- s primeri lahko pokaže razlike med slovensko izreko in izreko tujih jezikov (npr. z angleško) ter predstavi svoje ugotovitve (1./2./3./4. l.);
- prevzete besede izreče v skladu s pravili slovenske izreke in v stavkih ter povedih uporablja ustrezno intonacijo (ki pa je ne poimenuje) (1./2./3./4. l.);
- samostojno rabi ustrezne spletne in knjižne jezikovne priročnike s področja pravorečja (1./2./3./4. l.).

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO

BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE SKUPINE

Dijak:

- sprejema, pozna, tvori in razčleni naslednje besedilne vrste: vabilo, zahvala, opravičilo (1. l.), predstavitev (npr. osebe v povezavi s književnostjo) (1. l.);
- na podlagi znanih besedilnih vrst (tudi iz osnovne šole) vodeno sprejema, razčlenjuje in kritično vrednoti tudi druge, znane, deloma znane ali še neznane besedilne vrste po avtonomnem izboru učitelja, kakor so našteje v dodatnih pojasnilih za to temo.

BESEDILOSLOVJE IN SPREJEMANJE TER TVORJENJE BESEDILA

Dijak:

- prepozna, poimenuje in določi dejavnike sporazumevanja (udeleženci: tvorec [/avtor/sporočevalec/pisec/govorec], prejemnik [/naslovnik], sogovorec, okoliščine: kraj [nastanka/objave], čas [nastanka/objave]), tudi če so navedeni samo posredno, jih poimenuje in tvori dejavnikom ustrezna besedila (od 1. do 4. l. glede na obravnavana besedila);
- v besedilu prepozna, poimenuje in predstavi: uvod, jedro, zaključek (smiselno glede na besedilno vrsto), členitev na odstavke; temo besedila; namen besedila (avtorjev namen: posredni, neposredni; družbena vloga udeležencev sporazumevanja, s tem povezana institucionalno dana [ne]moč udeleženca) in njegov vpliv na zvrstnost ter formalnost; prenosnik: slušni, vidni itd. (od 1. do 4. l. glede na obravnavana besedila);
- razvrsti znano ali neznano besedilo glede na naslednje kriterije: neumetnostno, umetnostno; praktičnosporazumevalno, medijsko, strokovno (znanstveno, poljudnoznanstveno), uradnovalno; zasebno, javno; neuradno, uradno; neformalno, manj formalno, formalno; govorjeno, zapisano; objektivno, subjektivno (od 1. do 4. l. glede na obravnavana besedila);
- praktično uporabi in našteje naslednje prvine navezovanja in napovedovanja: nanašalnica; naveznik (anafora); vrste navezovanja in napovedovanja: dobesedna ponovitev, osebna glagolska oblika, zaimek (ali prislov, rabljen kot zaimek), sopomenka, nadpomenka, pomenski opis (parafraza);
- prepozna in uporabi naslednje slogovne postopke (načine razvijanja teme): pripovedovanje, opisovanje, razlaganje, utemeljevanje/argumentacija, obveščanje (od 1. do 4. l. glede na obravnavana besedila);
- tvori, bere in posluša večkodno besedilo (1./2./3./4. l.);

- izbira in prepozna jezikovne in nejezikovne znake ter njihovo součinkovanje pri ustvarjanju pomena (1./2./3./4. l.);
- govori, piše, bere, posluša in razčlenjuje znane besedilne vrste (1./2./3./4. l.), tudi tiste, ki jih je spoznal v osnovni šoli;
- kritično sprejema neznane in nepričakovane besedilne vrste (1./2./3./4. l.).

2. LETNIK

POUK KNJIŽEVNOSTI

KNJIŽEVNI POUK

1. **Dijak/dijakinja ima razvito bralno zmožnost na stopnji kultiviranega bralca** (doživlja, razumeva, razvršča, primerja vsebino in obliko raznovrstnih literarnih besedil, jih aktualizira in vrednoti prek osebne izkušnje, literarnega znanja in splošne razgledanosti).

Dokaže jo

- z glasnim/tihim samostojnim branjem literarnih besedil,
- z razlago vsebine in oblike prebranega besedila,
- z uvrstitvijo prebranega besedila v kontekst,
- s kritičnim opredeljevanjem do prebranega,
- z aktualizacijo tem in idej v prebranem besedilu,
- z uporabo ustreznega načina razvijanja teme in besedilne vrste:
 - b) s pogovorom ob interpretaciji besedil (postavljanje vprašanj in odgovorov, odzivanje na sogovornika);
 - b) s tvorjenjem samostojnih enogovornih besedil:
 - govorni nastopi,
 - recitacije, uprizoritve,
 - naloge esejskega tipa,
 - poskusi ustvarjalnega pisanja in drugih oblik umetniškega ustvarjanja na izhodiščih literarnega branja.

2. **Dijak/dijakinja ima razvito (splošno) sporazumevalno zmožnost**, kar dokaže, tako da
 - dejavno sprejema drugotna neumetnostna besedila,
 - izreka in utemeljuje svoje mnenje,
 - tvori učinkovita, ustrezna, razumljiva in jezikovno pravilna drugotna neumetnostna besedila.
3. **Dijak/dijakinja pridobi uporabno književno znanje kot sestavino bralne zmožnosti**. To dokaže, tako da ob sprejemanju in interpretaciji književnih besedil
 - prepozna in navaja bistvene značilnosti literarnozgodovinskih obdobj in smeri ter avtorjev in del,
 - prepozna, poimenuje in definira temeljne literarnoteoretične pojme in razume njihovo vlogo v književnih besedilih,
 - uporablja temeljne literarnoteoretične izraze pri interpretiranju književnih besedil.

4. **Dijak/dijakinja pozna sistem literarnih pojmov, besedil in literarno- ter kulturno-zgodovinskih okoliščin**, kar dokaže

- s časovnim in zvrstnim razvrščanjem književnih besedil, njihovo primerjavo, vrednotenjem in aktualizacijo,
- s samostojnim razlaganjem odnosov med pojavi znotraj vsebinskih sklopov.

5. **Dijak/dijakinja razvije zmožnost širjenja svojih spoznanj o književnosti in njihovega uvrščanja v širši kulturni kontekst**, kar izkaže

- z aktualizacijo spoznanj o književnosti in z vrednotenjem njihovega pomena za njegovo osebno in družbeno izkušnjo,
- s povezovanjem književnega pouka z drugimi predmeti (predvsem družboslovno-humanističnimi),
- s spremljanjem medijskih obravnav, predelav in aktualizacij književnih besedil,
- s spremljanjem aktualnih književnih in kulturnih dogodkov.

6. **Dijak/dijakinja ima razvito digitalno zmožnost**, kar dokaže

- s smiselno in vsestransko uporabo IKT pri iskanju literarnih informacij, pri aktualizaciji literarnih vsebin in nadgrajevanju ter poglobljanju pridobljenega književnega znanja.

PREDROMANTIKA IN ROMANTIKA V EVROPI IN NA SLOVENSKEM

Literarnointerpretativne prvine:

- razdvojenost subjekta med idealom in stvarnostjo, poudarjanje čustev, domišljije, zatekanje v preteklost, izjemni literarni junaki ipd.;
- predromantično sentimentalno pripovedništvo, romantična lirsko-epska pesnitev, romantična lirika, zgodovinski roman, kratka pripoved s poudarjenimi čustvenimi in fantastičnimi sestavinami.

Oznaka obdobja:

- družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske okoliščine: propadanje idej francoske revolucije, Evropa po Napoleonu, občutje ujetosti posameznika v »nelepo resničnost«, vpliv predromantike;
- časovna umestitev evropske romantike, predstavniki;
- pomen romantične književnosti danes (aktualizacije, medijske predstavitve, aktualnost romantičnega čutenja).

F. Prešeren, osebnost in delo, literarnointerpretativne prvine:

- zgodnje Prešernovo ustvarjalno obdobje – oblikovno tematske značilnosti, romanca;
- zrelo obdobje Prešernovega pesniškega razvoja – ljubezenska, nacionalna, pesniška, bivanjska tematika, pesniške oblike – sonet, stanca, romantična pesnitev idr.;
- pozno obdobje Prešernovega pesniškega ustvarjanja – oblikovno tematske spremembe, balada.

Značilnosti obdobja: splošni in kulturnozgodovinski okvir, predstavniki kulturnega življenja, njihov pomen za literarni, jezikovni, kulturni in nacionalni razvoj.

Pomen Prešerna in sodobnikov skozi čas.

REALIZEM

EVROPSKI REALIZEM IN NATURALIZEM

Literarnointerpretativne prvine:

- doživljanje stvarnosti kot sile, ki v temeljih določa človeško življenje, kritičen, resen odnos do nje;
- nov tip literarnega junaka iz meščanskega, delavskega, kmečkega sveta;
- motivi in teme iz vsakdanjega življenja, sočasne družbe in njenih problemov; v naturalizmu razširitev snovi, motivov in tem;
- pomen pripovedništva, razmah romana in uveljavitev novih tipov romana (družbeni, socialni, vojni), cikli romanov, roman epopeja; nove poteze v novelistiki; nove dramske vrste v prozi (družbeno-kritična drama, tezna drama, psihološka drama);
- literarne osebe, dogajalni prostor in čas, slog ter zgradba;
- novosti v pripovedni tehniki: od vsevednega k personalnemu pripovedovalcu.

Oznaka obdobja:

- razvoj meščanske, kapitalistične družbe, propadanje plemstva, francoska julijska revolucija 1830, revolucionarni val 1848; nove filozofske ideje; silovit razvoj naravoslovnih ved;
- časovna umestitev evropskega realizma in naturalizma, predstavniki, različni tipi realizma, primerjava značilnosti francoskega in ruskega realizma.

Pomen obdobja, njegov vpliv na slovensko književnost ter na moderne književne smeri 20. stoletja.

KNJIŽEVNOST MED ROMANTIKO IN REALIZMOM NA SLOVENSKEM

Literarnointerpretativne prvine:

- kmečko življenje, življenje podeželskih izobražencev in malomeščanov, vaški posebneži, zgodovinska preteklost (pripovedništvo); narava, refleksija, ljubezen, domovina (poezija);
- nastanek in razmah pripovedne proze (povest, roman, novela, značajejka/obraz); v poeziji ob lirskih (sonet, obraz, svobodne pesniške oblike) tudi epsko-lirske pesniške oblike (balada in romanca);
- literarne osebe, dogajalni prostor in čas, slog in zgradba pripovednih besedil; pripovedna tehnika in pripovedovalec; oblika in slog pesniških besedil.

Oznaka obdobja:

- vpliv zgodovinskih in političnih dogodkov (marčna revolucija 1848, Bachov absolutizem), program Zedinjene Slovenije, mladoslovenci in staroslovenci, tabori, čitalnice;
- literarni programi (Levstik, Celestin) in prepletanje umetnostnih smeri, romantične in realistične prvine;
- časovna umestitev obdobja in predstavniki.

Pomen obdobja za slovenski književni razvoj, predvsem pripovedništvo 20. stoletja.

KNJIŽEVNOST EVROPSKE MODERNE

Literarnointerpretativne prvine:

- subjektivno doživljanje sveta in poudarjanje estetskega doživetja, beg v domišljijo in preteklost, trenutni čutni vtisi, predstave in razpoloženja, razkroj sveta, dekadencijska omama;
- lirika, pripovedništvo, dramatika; pesem v prozi, črtice, pravljice, novele, dekadencijska igra ...;
- motivi, ideje in slog pesemskih besedil;

- poetična dekadencična drama, svetopisemski motivi, slog;
- impresionistični slog v dramatikah.

Oznaka obdobja:

- vzpon meščanstva in ustanovitev novih nacionalnih držav v 2. polovici 19. stoletja, razmah kolonialnega imperializma, silovit razvoj znanosti, industrije in tehnike, velike migracije, gospodarske krize in ostre socialne napetosti;
- v umetnostni odpor zoper realizem in naturalizem s pojavom nove romantike, dekadence in simbolizma; esteticizem in larpurlartizem;
- časovna umestitev obdobja, predstavniki.

Pomen obdobja za književnost in umetnost na Slovenskem.

POUK SLOVNICE

JEZIKOVNI POUK

- Dijak/dijakinja ima razvito zavest o jeziku, narodu in državi.** Dokaže jo, tako da
 - našteje osnovne jezikovne družine v Evropi in njihove značilne predstavnike;
 - predstavi bistvene značilnosti temeljnih mejnikov v razvoju slovenskega (knjižnega) jezika.
- Dijak/dijakinja ima razvito zmožnost (uradnega) pogovarjanja.** Dokaže jo, tako da
 - v vlogi pobudnega in odzivnega sogovorca tvori učinkovite, ustrezne, smiselne, razumljive in pravilne replike;
 - razčlenjuje tuje pogovore (in sicer okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besedno-skladenjsko in tvorno) ter jih vrednoti; svoje mnenje utemelji s strokovnimi argumenti.
- Dijak/dijakinja ima razvito zmožnost (uradnega) dopisovanja.** Dokaže jo, tako da
 - v vlogi pobudnega in odzivnega dopisovalca piše učinkovite, ustrezne, razumljive in pravilne dopise raznih vrst;
 - razčlenjuje tuje dopise (in sicer okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besedno-skladenjsko in tvorno) ter jih vrednoti; svoje mnenje utemelji s strokovnimi argumenti.
- Dijak/dijakinja ima razvito zmožnost kritičnega sprejemanja enogovornih neumetnostnih besedil.**
Dokaže jo, tako da
 - bere ali posluša (in gleda) besedila;
 - razčlenjuje sprejeto besedilo, tj. določi
 - okoliščine njegovega nastanka (npr. sporočevalca, naslovnika, kraj in čas sporočanja, družbeno vlogo sporočevalca, njegovo družbeno razmerje do naslovnika, njegovo čustveno stanje in čustveno razmerje do naslovnika) ter predstavi tiste jezikovne prvine, na podlagi katerih se je tako odločil,
 - namen tvorca besedila in predstavi tiste jezikovne prvine, na podlagi katerih se je tako odločil,

- temo besedila ter podteme/ključne besede in bistvene podatke – te strukturira v obliki miselnega vzorca, dispozicijskih točk, preglednice ipd.; nato obnovi besedilo,
 - prevladujoče pomensko razmerje v besedilu in prevladujoči način razvijanja teme,
 - vlogo in pomen danih besed, povedi, delov povedi ... iz besedila, nebesednih delov besedila ter nebesednih spremljevalcev pisanja/govorjenja;
 - vrednoti sprejeto besedilo, svoje mnenje pa utemelji s strokovnimi argumenti;
 - poroča o svoji strategiji sprejemanja besedila, primerja jo s t. i. fazami sprejemanja ter predstavi svoje napake/pomanjkljivosti in razloge zanje.
5. **Dijak/dijakinja ima razvito zmožnost tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil (tistih vrst, ki so predpisane v UN).** Dokaže jo, tako da
- piše besedila ali govorno nastopa – tvori učinkovita, ustrezna, razumljiva in pravilna besedila;
 - vrednoti svoje besedilo, svoje mnenje pa utemelji s strokovnimi argumenti;
 - poroča o svoji strategiji tvorjenja besedila, primerja jo s t. i. fazami sporočanja ter predstavi svoje napake/pomanjkljivosti in razloge zanje.
6. **Dijak/dijakinja ima razvito poimenovalno, skladijsko, pravorečno, pravopisno in slogovno zmožnost ter zmožnost nebesednega sporazumevanja.**

POIMENOVALNO ZMOŽNOST dokaže, tako da

- tvori poimenovalno pravilna besedila (tj. poimenuje prvine stvarnosti ... s pravilnimi besedami, izogiba se ponavljanja besed ipd.);
- razloži besede in besedne zveze iz prebranega/poslušanega besedila in jih uporabi v novih povedih;
- predstavi pomene dane večpomenske besede in jih ponazori v povedih;
- dani besedi najde sopomenko, protipomenko, nadpomenko, podpomenko, besede iz iste besedne družine in iz istega tematskega polja;
- zamenja prevzeto besedo z domačo ustreznico oziroma domačo ustreznico s prevzeto ter vrednoti vlogo domače in prevzete besede;
- pretvori skladijsko podstavo v tvorjenko oziroma tvorjenko v (približno) skladijsko podstavo;
- razloži frazem, predstavi njegove ustrezne okoliščine in ga uporabi v povedi.

SKLADIJSKO ZMOŽNOST dokaže, tako da

- tvori skladijsko pravilna enogovorna in dvogovorna besedila (tj. besedila iz pomensko, oblikovno in aktualnostno pravih povedi/zvez poved oziroma replik/zvez replik);
- razloži povedi iz prebranega/poslušanega besedila ter jih pretvori v skladijsko preprostejše ali zapletenejše povedi;
- razloži zveze povedi iz prebranega/poslušanega besedila ter jih združi v skladijsko pravilne zložene povedi;
- strne večstavčno poved v enostavno oziroma razširi enostavno poved v večstavčno;

- izrazi dano dejanje na tvorni in trpni način, pretvori trpni stavek v tvornega oziroma tvornega v trpnega;
- poroča o prvotnem govornem dogodku na različne načine (tj. s ponavljanjem prvotnega besedila, z njegovim obnavljanjem ali s povzemanjem njegove teme) in pretvori premi govor v odvisnega.

PRAVOREČNO ZMOŽNOST dokaže, tako da

- med govornim nastopom govori knjižno;
- izgovori dano besedo/poved neknjižno in knjižno, primerja oba izgovora in opiše knjižni izgovor;
- našteje knjižne glasnike in jih primerja z neknjižnimi (iz svojega narečja/neknjižnega pogovornega jezika).

PRAVOPISNO ZMOŽNOST dokaže, tako da

- tvori pravopisno pravilna enogovorna in dvogovorna besedila;
- zapiše dano besedo/poved, opiše njen zapis in ga utemelji z navajanjem pravila;
- navede določeno pravopisno pravilo in ga ponazori s svojim zgledom.
- slogovno zmožnost dokaže, tako da
- v svojih besedilih uporablja ustrezno jezikovno zvrst;
- tvori okoliščinam ustrezna enogovorna in dvogovorna besedila;
- vrednoti ustreznost besedil/povedi/besednih zvez/besed v danih okoliščinah in strokovno utemelji svoje mnenje;
- danim besedam/besednim zvezam/povedim določi slogovno vrednost in predstavi zanje ustrezne okoliščine.

ZMOŽNOST NEBESEDNEGA SPORAZUMEVANJA dokaže, tako da

- med pogovarjanjem, govornim nastopanjem, dopisovanjem in pisanjem enogovornih besedil učinkovito, smiselno in ustrezno uporablja nebesedne spremljevalce govorjenja/pisanja;
- pri sogovorcih in govorcih ter v dopisih in zapisanih enogovornih besedilih opazuje tudi nebesedne spremljevalce govorjenja/pisanja, prepozna njihovo vlogo in pomen ter se nanje ustrezno odzove;
- pretvori besedilo/dele besedila v učinkovito, smiselno in nazorno nebesedno sporočilo;
- pretvori nebesedno sporočilo oziroma nebesedne dele besedila v učinkovito, ustrezno, razumljivo in pravilno besedilo.

7. Dijak/dijakinja ima razvito metajezikovno zmožnost.

Dokaže jo, tako da

- tvori besedilnovrstno pravilna besedila (tj. besedila z značilno zgradbo dane besedilne vrste in z značilnimi jezikovnimi prvinami);
- svoja in tuja besedila vrednoti besedilnovrstno, poimenovalno, skladijsko, pravorečno in pravopisno ter utemelji svoje mnenje s strokovnimi argumenti;

- v svojih in tujih besedilih odkrije in odpravi besedilnovrstne, poimenovalne, skladenjske (tj. pomenske, oblikovne in aktualnostne), pravorečne, pravopisne in slogovne napake, svoje popravke strokovno utemelji;
- predstavi načela uspešnega enogovornega in dvogovornega sporazumevanja ter jih ponazori s svojimi zgledi;
- predstavi strategije sporočanja/sprejemanja besedil in jih ponazori s svojimi zgledi;
- s strokovnim izrazom poimenuje vrsto danega besedila, utemelji svojo rešitev ter predstavi značilnosti dane besedilne vrste (tudi v primerjavi z drugimi);
- v besedilu najde s strokovnim izrazom poimenovano jezikovno prvino in utemelji svojo rešitev;
- dani strokovni izraz ponazori s svojim zgledom in nato pojasni svojo rešitev;
- dano jezikovno prvino poimenuje s strokovnim izrazom in predstavi njene pomenske, oblikovne, slogovne ... značilnosti;
- v enostavni povedi podčrta stavčne člene ter predstavi njihovo vlogo, vprašalnico, obliko in sestavo;
- določi število stavkov v večstavni povedi, prepozna izhodiščni stavek in dopolnjevalne stavke, predstavi vlogo dopolnjevalnih stavkov ter poimenuje vrsto razmerja med stavki, v podredno zloženih povedi pa tudi vrsto odvisnikov; nato s simboli predstavi stavčno sestavo povedi;
- v povedi odpravi napake v rabi vejice in svoje popravke utemelji s stavčno sestavo povedi;
- v povedi/zvezi povedi/besedilu odkrije poimenovalne, skladenjske, pravorečne in pravopisne napake, jih odpravi in strokovno utemelji svoje popravke.

OBLIKOSLOVJE

OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O JEZIKU

Dijaki/dijakinje si uzaveščajo

- večplastnost/raznoverstnost slovenščine in jezikov nasploh.

RAZVIJANJE POIMENOVALNE, SKLADENJSKE, PRAVOREČNE, PRAVOPISNE IN SLOGOVNE ZMOŽNOSTI TER ZMOŽNOSTI NEBESEDNEGA SPORAZUMEVANJA

Dijaki/dijakinje razvijajo pravopisno zmožnost tako, da

- prepoznavajo pravopisne napake v svojih in tujih besedilih, jih odpravljajo in utemeljujejo svoje popravke,
- med pisanjem upoštevajo pravopisna pravila.

Dijaki/dijakinje razvijajo slogovno zmožnost tako, da

- vrednotijo ustreznost svojih in tujih besedil, prepoznavajo slogovne napake, jih odpravljajo in utemeljujejo svoje popravke.

BESEDILOSLOVJE

OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O JEZIKU

Dijaki/dijakinje spoznavajo

- vlogo sporazumevanja v vsakdanjem življenju.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI (URADNEGA) POGOVARJANJA

Dijaki/dijakinje poslušajo in gledajo naslednje vrste posnetih ali odigranih uradnih pogovorov:

- raziskovalni pogovor,
- pogajalni pogovor,
- prepričevalni pogovor.

Pred poslušanjem/gledanjem

- opisujejo potek pogovarjanja,
- predstavljajo načela učinkovitega in vljudnega pogovarjanja,
- opisujejo zgradbo govornih dvogovornih besedil,
- predstavljajo vrste pogovorov in značilnosti tiste vrste pogovora, ki ga bodo poslušali in tudi tvorili, ter povedo, na kaj bodo pozorni med poslušanjem/gledanjem pogovora.

Po poslušanju in gledanju

- razčlenjujejo pogovor (npr. okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besedno, stvarno),
- vrednotijo učinkovitost, ustreznost in razumljivost sogovorcev, njuno jezikovno in slogovno zmožnost ter zmožnost nebesednega sporazumevanja,
- prepoznavajo, posplošujejo in povzemajo značilnosti dane vrste pogovora ter jih primerjajo z značilnostmi istovrstnih neuradnih pogovorov in uradnih pogovorov druge vrste,
- se pripravijo na sodelovanje v pogovoru dane vrste.

S sogovorcem odigrajo pogovor dane vrste – pri tem upoštevajo načela uspešnega pogovarjanja.

Po pogovarjanju

- poslušalci razčlenjujejo pogovor, ga vrednotijo in utemeljujejo svoje mnenje,
- nastopajoča vrednotita svoj in sogovorčev prispevek,
- vsi dijaki presojujejo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svojo zmožnost pogovarjanja ter izdelajo načrt za izboljšanje te svoje zmožnosti.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI (URADNEGA) DOPISOVANJA

Dijaki/dijakinje berejo naslednje vrste uradnih dopisov:

- prošnjo,
- prijavo,
- pritožbo.

Pred branjem

- opisujejo potek dopisovanja,
- predstavljajo načela učinkovitega in vljudnega dopisovanja,
- opisujejo zgradbo zapisanih dvogovornih besedil,
- predstavljajo vrste dopisov in značilnosti tiste vrste dopisa, ki ga bodo brali in tudi pisali, ter

- povedo, na kaj bodo pozorni med branjem dopisa.

Po branju

- razčlenjujejo dopis (npr. tvarno/oblikovno, okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besedno, povedno),
- vrednotijo njegovo učinkovitost, ustreznost, razumljivost in pravilnost,
- prepoznavajo, posplošujejo in povzemajo značilnosti dane vrste dopisa ter jih primerjajo z značilnostmi istovrstnih neuradnih dopisov in uradnih dopisov druge vrste,
- se pripravijo na pisanje dopisa dane vrste (npr. izberejo ustrezno strategijo, izdelajo načrt).

Pišejo dopis – pri tem upoštevajo načela uspešnega dopisovanja.

Po pisanju

- vrednotijo svoj dopis in dopise sošolcev ter utemeljujejo svoje mnenje,
- poslušajo mnenja sošolcev o svojem dopisu ter izrekajo svoje (ne)strinjanje z njimi,
- odpravijo napake v svojem dopisu in prepišejo dopis,
- poročajo o svoji strategiji pisanja dopisa ter jo primerjajo s strategijami sošolcev,
- presojujejo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svojo zmožnost kritičnega branja in pisanja dopisov ter izdelajo načrt za izboljšanje teh svojih zmožnosti.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI KRITIČNEGA SPREJEMANJA ENOGOVORNIH NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Dijaki/dijakinje sprejemajo (tj. berejo in/ali poslušajo in gledajo) naslednje vrste enogovornih neumetnostnih besedil:

- življenjepisa,
- referat.

Pred sprejemanjem sodelujejo v vodenem pogovoru

- o strategijah poslušanja oz. branja enogovornih neumetnostnih besedil,
- o načelih učinkovitega poslušanja oz. branja enogovornih neumetnostnih besedil,
- o vrstah enogovornih neumetnostnih besedil,
- o značilnostih tiste besedilne vrste, ki jo bodo sprejemali, in
- o tem, na kaj bodo pozorni med sprejemanjem besedila;
- nato izberejo ustrezno strategijo branja oz. poslušanja enogovornega besedila.

Po sprejemanju

- razčlenjujejo besedilo (npr. okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besedno, povedno, tvarno),
- vrednotijo njegovo učinkovitost, ustreznost, razumljivost in pravilnost,
- prepoznavajo, posplošujejo in povzemajo značilnosti dane vrste besedila ter jih primerjajo z značilnostmi enogovornih neumetnostnih besedil druge vrste,
- poročajo o svoji strategiji sprejemanja besedila in jo primerjajo s strategijami sošolcev,
- vrednotijo svojo zmožnost kritičnega sprejemanja enogovornih besedil in izdelajo načrt za izboljšanje te svoje zmožnosti,

- se pripravijo na tvorjenje podobnega besedila (če je to načrtovano v sklopu Razvijanja zmožnosti tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil).

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI TVORJENJA ENOGOVORNIH NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Dijaki/dijakinje tvorijo (tj. govorno nastopajo in/ali pišejo) enogovorna besedila, in sicer tvorijo besedilo tiste vrste, ki so jo predtem že sprejemali, tj.

- življenjepis – lastni in/ali izbrane osebe,
- referat.

Pred tvorjenjem sodelujejo v vodenem pogovoru

- strategijah tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil,
- načelih uspešnega tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil,
- vrstah enogovornih neumetnostnih besedil in
- značilnostih tiste vrste enogovornega neumetnostnega besedila, ki ga bodo tvorili;
- nato se pripravijo na pisanje oz. na govorni nastop (npr. izberejo ustrezno strategijo, izdelajo načrt, po raznih virih iščejo manjkajoče podatke, urejajo podatke, izdelajo ponazorila ipd.).

Po tvorjenju

- vrednotijo razumljivost, zanimivost, resničnost, aktualnost, živost, učinkovitost, ustreznost in jezikovno pravilnost svojega zapisanega besedila/govornega nastopa in zapisanih besedil/govornih nastopov sošolcev ter utemeljujejo svoje mnenje,
- poslušajo mnenja sošolcev o svojem besedilu/govornem nastopu in izrekajo svoje (ne)strinjanje z njimi,
- odpravijo napake v svojem zapisanem besedilu in ga prepišejo,
- poročajo o svoji strategiji pisanja besedila oz. govornega nastopanja in jo primerjajo s strategijami sošolcev,
- presojujejo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svojo zmožnost kritičnega sprejemanja in pisanja enogovornih besedil oz. govornega nastopanja ter izdelajo načrt za izboljšanje teh svojih zmožnosti.

RAZVIJANJE METAJEZIKOVNE ZMOŽNOSTI

Dijaki/dijakinje sproti usvajajo

- značilnosti tistih besedilnih vrst, ki jih nato sami tvorijo; svoje znanje o značilnostih dane besedilne vrste nato uporabijo (in tudi preverijo) pri tvorjenju besedila dane vrste;
- merila za vrednotenje besedil in ta nato upoštevajo pri vrednotenju svojih in tujih besedil;
- merila za vrednotenje zmožnosti sprejemanja in tvorjenja besedil ter ta nato upoštevajo pri vrednotenju svoje in tuje zmožnosti sprejemanja in tvorjenja besedil.

Dijaki/dijakinje sistematično usvajajo

- načela uspešnega dvogovornega in enogovornega sporazumevanja; upoštevajo jih pri tvorjenju in sprejemanju besedil ter presojujejo njihovo uresničevanje v tujih besedilih;

- strategije sprejemanja in tvorjenja besedil; upoštevajo jih pri tvorjenju in sprejemanju besedil ter presoajo njihovo uresničevanje v tujih besedilih.

Dijaki/dijakinje

- sistematično usvajajo povednozvezno sestavo enogovornih besedil in sekvenčno-replično sestavo dvogovornih besedil;
- vrednotijo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na tvorjenje in razumevanje zvez povedi (oz. enogovornih besedil) in zvez replik (oz. dvogovornih besedil);
- izdelajo načrt za odpravo svojih težav pri tvorjenju in razumevanju zvez povedi (oz. enogovornih besedil) in zvez replik (oz. dvogovornih besedil).

3. LETNIK

POUK KNJIŽEVNOSTI

1. **Dijak/dijakinja ima razvito bralno zmožnost na stopnji kultiviranega bralca** (doživlja, razumeva, razvršča, primerja vsebino in obliko raznovrstnih literarnih besedil, jih aktualizira in vrednoti prek osebne izkušnje, literarnega znanja in splošne razgledanosti).

Dokaže jo

- z glasnim/tihim samostojnim branjem literarnih besedil,
- z razlago vsebine in oblike prebranega besedila,
- z uvrstitvijo prebranega besedila v kontekst,
- s kritičnim opredeljevanjem do prebranega,
- z aktualizacijo tem in idej v prebranem besedilu,
- z uporabo ustreznega načina razvijanja teme in besedilne vrste:
 - b) s pogovorom ob interpretaciji besedil (postavljanje vprašanj in odgovorov, odzivanje na sogovornika);
 - b) s tvorjenjem samostojnih enogovornih besedil:
 - govorni nastopi,
 - recitacije, uprizoritve,
 - naloge esejskega tipa,
 - poskusi ustvarjalnega pisanja in drugih oblik umetniškega ustvarjanja na izhodiščih lit. branja.

2. **Dijak/dijakinja ima razvito (splošno) sporazumevalno zmožnost**, kar dokaže, tako da

- dejavno sprejema drugotna neumetnostna besedila,
- izreka in utemeljuje svoje mnenje,
- tvori učinkovita, ustrezna, razumljiva in jezikovno pravilna drugotna neumetnostna besedila.

3. **Dijak/dijakinja pridobi uporabno književno znanje kot sestavino bralne zmožnosti**. To dokaže, tako da ob sprejemanju in interpretaciji književnih besedil

- prepozna in navaja bistvene značilnosti literarnozgodovinskih obdobj in smeri ter avtorjev in del,

- prepozna, poimenuje in definira temeljne literarnoteoretične pojme in razume njihovo vlogo v književnih besedilih,
 - uporablja temeljne literarnoteoretične izraze pri interpretiranju književnih besedil.
4. **Dijak/dijakinja pozna sistem literarnih pojmov, besedil in literarno- ter kulturno-zgodovinskih okoliščin**, kar dokaže
- s časovnim in zvrstnim razvrščanjem književnih besedil, njihovo primerjavo, vrednotenjem in aktualizacijo,
 - s samostojnim razlaganjem odnosov med pojavi znotraj vsebinskih sklopov.
5. **Dijak/dijakinja razvije zmožnost širjenja svojih spoznanj o književnosti in njihovega uvrščanja v širši kulturni kontekst**, kar izkaže
- z aktualizacijo spoznanj o književnosti in z vrednotenjem njihovega pomena za njegovo osebno in družbeno izkušnjo,
 - s povezovanjem književnega pouka z drugimi predmeti (predvsem družboslovno-humanističnimi),
 - s spremljanjem medijskih obravnav, predelav in aktualizacij književnih besedil,
 - s spremljanjem aktualnih književnih in kulturnih dogodkov.
6. **Dijak/dijakinja ima razvito digitalno zmožnost**, kar dokaže
- s smiselno in vsestransko uporabo IKT pri iskanju literarnih informacij, pri aktualizaciji literarnih vsebin in nadgrajevanju ter poglobljanju pridobljenega književnega znanja.

KNJIŽEVNOST SLOVENSKE MODERNE

1. Literarnointerpretativne prvine:
- subjektivno doživljanje sveta in poudarjanje estetskega doživetja, beg v domišljijo in preteklost, trenutni čutni vtisi, predstave in razpoloženja, razkroj sveta, dekadencična omama;
 - lirika, pripovedništvo, dramatika; pesem v prozi, črtice, pravljice, novele, dekadencična igra ...;
 - motivi, ideje in slog pesemskih besedil;
 - poetična dekadencična drama, svetopisemski motivi, slog;
 - impresionistični slog v dramatici;
 - romantične ideje, motivi in teme, obogatene s prvinami dekadence in simbolizma; družbenokritične in satirične teme v pripovedništvu in dramatici;
 - razcvet lirike (sonet, svobodne pesniške oblike, gazela, podoknica, kmečka pesem), pripovedništva (črtica, povest, novela, roman) in dramatike (komedija, farsa, tragedija, poetična drama, ljudska igra) ter polliterarnih oblik;
 - verzni prestop, zvočni učinki, personifikacija, prisposodbe, simboli, ritem, verz;
 - zgradba pripovednih besedil;
 - dramska zgradba, satira.
2. Oznaka obdobja:

- vzpon meščanstva in ustanovitev novih nacionalnih držav v 2. polovici 19. stoletja, razmah kolonialnega imperializma, silovit razvoj znanosti, industrije in tehnike, velike migracije, gospodarske krize in ostre socialne napetosti;
 - v umetnostni odpor zoper realizem in naturalizem s pojavom nove romantike, dekadence in simbolizma; esteticizem in larpurlartizem;
 - časovna umestitev obdobja, predstavniki;
 - družbenopolitične razmere na Slovenskem ob koncu 19. stoletja (avstrijska raznorodovalna politika; gospodarski pritiski, množično izseljevanje); balkanske vojne, prva svetovna vojna, majniška deklaracija, ustanovitev kraljevine SHS;
 - smeri in tokovi slovenske moderne;
 - sodobniki slovenske moderne;
 - časovna umestitev obdobja, predstavniki.
3. Pomen obdobja za književnost in umetnost na Slovenskem. Pomen slovenske moderne za evropeizacijo slovenske književnosti; aktualnost sporočila slovenske nove romantike za sodobnega človeka.

SVETOVNA KNJIŽEVNOST 20. STOLETJA

1. Literarnointerpretativne prvine:

- ljubezen in smrt, slutenje onostranskosti, zavest in nezavedno, notranje življenje in doživljanje, avtobiografskost, občutja usodnosti in grotesknosti bivanja;
- lirika, epika, dramatika; španska romanca, moderna lirika, moderna novela, moderni roman, moderna drama, »ženska pisava«;
- nadrealistični motivi, simbolika barv;
- pripovedna tehnika modernega romana, nehotni spomin, tok zavesti, notranji monolog, doživljeni/polpremi govor;
- groteska v pripovedništvu.

2. Oznaka obdobja:

- družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske okoliščine: prelom stoletja z občutji usodnosti in konca nekega obdobja, oktobrska revolucija, prva svetovna vojna, španska državljanska vojna, Einsteinovi teoriji relativnosti, Husserlova fenomenologija in Freudova psihoanaliza – zbujanje nezaupanja v gotovost in obvladljivost stvarnega materialnega sveta, raziskovanje nadčutnega sveta in notranjega sveta zavesti in nezavednega;
- smeri (dadaizem, futurizem, simbolizem, nadrealizem, ekspresionizem, socialistični realizem, modernizem) in njihova časovna umestitev; predstavniki in dela.

3. Pomen obdobja za razvoj slovenske in svetovne književnosti in umetnosti po 2. svetovni vojni.

SLOVENSKA KNJIŽEVNOST V PRVI POLOVICI 20. STOLETJA

1. Literarnointerpretativne prvine:

- ekspresionistična usmerjenost v notranji svet, stiska, razklanost, katastrofična prihodnost evropske civilizacije; izražanje etičnih doživljajev (novi človek);
- ekspresionistična estetika (učinki grdega, prenapetega, neskladnega; pomen grotesknosti);
- lirska poezija; usmeritev k najmodernejšim slogovnim vzorom (konstruktivizem);
- socialni realizem kot novi tip angažiranega realizma; razmerje do socialističnega realizma; povezanost s slovenskim nacionalnim vprašanjem; regionalna obarvanost; razmah pripovedništva; snovna, motivna in tematska navezanost na kmečki svet;
- obsežnost in raznovrstnost pesništva v času 2. svetovne vojne.

2. Oznaka obdobja:

- čas družbenih sprememb kot posledica prve svetovne vojne, oktobrske revolucije, razpada Avstro-Ogrske in nastanka novih držav; izguba etničnega ozemlja, gospodarska kriza in izseljevanje; nazorsko ločevanje;
- novi literarni tokovi: ekspresionizem in avantgardna gibanja ter družbenokritični socialni realizem; uporniško medvojno pesništvo;
- časovna umestitev obdobja in predstavniki.

3. Pomen obdobja za slovenski književni in družbeno-kulturni razvoj; aktualizacije.

POUK SLOVNICE

1. **Dijak/dijakinja ima razvito zavest o jeziku, narodu in državi.** Dokaže jo, tako da

- našteje osnovne jezikovne družine v Evropi in njihove značilne predstavnike;
- predstavi bistvene značilnosti temeljnih mejnikov v razvoju slovenskega (knjižnega) jezika.

2. **Dijak/dijakinja ima razvito zmožnost (uradnega) pogovarjanja.** Dokaže jo, tako da

- v vlogi pobudnega in odzivnega sogovorca tvori učinkovite, ustrezne, smiselne, razumljive in pravilne replike;
- razčlenjuje tuje pogovore (in sicer okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besedno-skladenjsko in tvorno) ter jih vrednoti; svoje mnenje utemelji s strokovnimi argumenti.

3. **Dijak/dijakinja ima razvito zmožnost (uradnega) dopisovanja.** Dokaže jo, tako da

- v vlogi pobudnega in odzivnega dopisovalca piše učinkovite, ustrezne, razumljive in pravilne dopise raznih vrst;
- razčlenjuje tuje dopise (in sicer okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besedno-skladenjsko in tvorno) ter jih vrednoti; svoje mnenje utemelji s strokovnimi argumenti.

4. **Dijak/dijakinja ima razvito zmožnost kritičnega sprejemanja enogovornih neumetnostnih besedil.**

Dokaže jo, tako da

- bere ali posluša (in gleda) besedila;
- razčlenjuje sprejeto besedilo, tj. določi

- okoliščine njegovega nastanka (npr. sporočevalca, naslovnika, kraj in čas sporočanja, družbeno vlogo sporočevalca, njegovo družbeno razmerje do naslovnika, njegovo čustveno stanje in čustveno razmerje do naslovnika) ter predstavi tiste jezikovne prvine, na podlagi katerih se je tako odločil,
- namen tvorca besedila in predstavi tiste jezikovne prvine, na podlagi katerih se je tako odločil,
- temo besedila ter podteme/ključne besede in bistvene podatke – te strukturira v obliki miselnega vzorca, dispozicijskih točk, preglednice ipd.; nato obnovi besedilo,
- prevladujoče pomensko razmerje v besedilu in prevladujoči način razvijanja teme,
- vlogo in pomen danih besed, povedi, delov povedi ... iz besedila, nebesednih delov besedila ter nebesednih spremljevalcev pisanja/govorjenja;
- vrednoti sprejeto besedilo, svoje mnenje pa utemelji s strokovnimi argumenti;
- poroča o svoji strategiji sprejemanja besedila, primerja jo s t. i. fazami sprejemanja ter predstavi svoje napake/pomanjkljivosti in razloge zanje.

5. Dijak/dijakinja ima razvito zmožnost tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil (tistih vrst, ki so predpisane v UN). Dokaže jo, tako da

- piše besedila ali govorno nastopa – tvori učinkovita, ustrezna, razumljiva in pravilna besedila;
- vrednoti svoje besedilo, svoje mnenje pa utemelji s strokovnimi argumenti;
- poroča o svoji strategiji tvorjenja besedila, primerja jo s t. i. fazami sporočanja ter predstavi svoje napake/pomanjkljivosti in razloge zanje.

6. Dijak/dijakinja ima razvito poimenovalno, skladijsko, pravorečno, pravopisno in slogovno zmožnost ter zmožnost nebesednega sporazumevanja.

POIMENOVALNO ZMOŽNOST dokaže, tako da

- tvori poimenovalno pravilna besedila (tj. poimenuje prvine stvarnosti ... s pravilnimi besedami, izogiba se ponavljanja besed ipd.);
- razloži besede in besedne zveze iz prebranega/poslušanega besedila in jih uporabi v novih povedih;
- predstavi pomene dane večpomenske besede in jih ponazori v povedih;
- dani besedi najde sopomenko, protipomenko, nadpomenko, podpomenko, besede iz iste besedne družine in iz istega tematskega polja;
- zamenja prevzeto besedo z domačo ustreznico oziroma domačo ustreznico s prevzeto ter vrednoti vlogo domače in prevzete besede;
- pretvori skladijsko podstavo v tvorjenko oziroma tvorjenko v (približno) skladijsko podstavo;
- razloži frazem, predstavi njegove ustrezne okoliščine in ga uporabi v povedi.

SKLADENJSKO ZMOŽNOST dokaže, tako da

- tvori skladijsko pravilna enogovorna in dvogovorna besedila (tj. besedila iz pomensko, oblikovno in aktualnostno pravilnih povedi/zvez poved oziroma replik/zvez replik);

- razloži povedi iz prebranega/poslušanega besedila ter jih pretvori v skladenjsko preprostejše ali zapletenejše povedi;
- razloži zveze povedi iz prebranega/poslušanega besedila ter jih združi v skladenjsko pravilne zložene povedi;
- strne večstavčno poved v enostavčno oziroma razširi enostavčno poved v večstavčno;
- izrazi dano dejanje na tvorni in trpni način, pretvori trpni stavek v tvornega oziroma tvornega v trpnega;
- poroča o prvotnem govornem dogodku na različne načine (tj. s ponavljanjem prvotnega besedila, z njegovim obnavljanjem ali s povzemanjem njegove teme) in pretvori premi govor v odvisnega.

PRAVOREČNO ZMOŽNOST dokaže, tako da

- med govornim nastopom govori knjižno;
- izgovori dano besedo/poved neknjižno in knjižno, primerja oba izgovora in opiše knjižni izgovor;
- našteje knjižne glasnike in jih primerja z neknjižnimi (iz svojega narečja/neknjižnega pogovornega jezika).

PRAVOPISNO ZMOŽNOST dokaže, tako da

- tvori pravopisno pravilna enogovorna in dvogovorna besedila;
- zapiše dano besedo/poved, opiše njen zapis in ga utemelji z navajanjem pravila;
- navede določeno pravopisno pravilo in ga ponazori s svojim zgledom.
- slogovno zmožnost dokaže, tako da
- v svojih besedilih uporablja ustrezno jezikovno zvrst;
- tvori okoliščinam ustrezna enogovorna in dvogovorna besedila;
- vrednoti ustreznost besedil/povedi/besednih zvez/besed v danih okoliščinah in strokovno utemelji svoje mnenje;
- danim besedam/besednim zvezam/povedim določi slogovno vrednost in predstavi zanje ustrezne okoliščine.

ZMOŽNOST NEBESEDNEGA SPORAZUMEVANJA dokaže, tako da

- med pogovarjanjem, govornim nastopanjem, dopisovanjem in pisanjem enogovornih besedil učinkovito, smiselno in ustrezno uporablja nebesedne spremljevalce govorjenja/pisanja;
- pri sogovorcih in govornicah ter v dopisih in zapisanih enogovornih besedilih opazuje tudi nebesedne spremljevalce govorjenja/pisanja, prepozna njihovo vlogo in pomen ter se nanje ustrezno odzove;
- pretvori besedilo/dele besedila v učinkovito, smiselno in nazorno nebesedno sporočilo;
- pretvori nebesedno sporočilo oziroma nebesedne dele besedila v učinkovito, ustrezno, razumljivo in pravilno besedilo.

7. Dijak/dijakinja ima razvito metajezikovno zmožnost.

Dokaže jo, tako da

- tvori besedilnovrstno pravilna besedila (tj. besedila z značilno zgradbo dane besedilne vrste in z značilnimi jezikovnimi prvinami);
- svoja in tuja besedila vrednoti besedilnovrstno, poimenovalno, skladijsko, pravorečno in pravopisno ter utemelji svoje mnenje s strokovnimi argumenti;
- v svojih in tujih besedilih odkrije in odpravi besedilnovrstne, poimenovalne, skladijske (tj. pomenske, oblikovne in aktualnostne), pravorečne, pravopisne in slogovne napake, svoje popravke strokovno utemelji;
- predstavi načela uspešnega enogovornega in dvogovornega sporazumevanja ter jih ponazori s svojimi zgledi;
- predstavi strategije sporočanja/sprejemanja besedil in jih ponazori s svojimi zgledi;
- s strokovnim izrazom poimenuje vrsto danega besedila, utemelji svojo rešitev ter predstavi značilnosti dane besedilne vrste (tudi v primerjavi z drugimi);
- v besedilu najde s strokovnim izrazom poimenovano jezikovno prvino in utemelji svojo rešitev;
- dani strokovni izraz ponazori s svojim zgledom in nato pojasni svojo rešitev;
- dano jezikovno prvino poimenuje s strokovnim izrazom in predstavi njene pomenske, oblikovne, slogovne ... značilnosti;
- v enostavni povedi podčrta stavčne člene ter predstavi njihovo vlogo, vprašalnico, obliko in sestavo;
- določi število stavkov v večstavni povedi, prepozna izhodiščni stavek in dopolnjevalne stavke, predstavi vlogo dopolnjevalnih stavkov ter poimenuje vrsto razmerja med stavki, v podredno zloženih povedi pa tudi vrsto odvisnikov; nato s simboli predstavi stavčno sestavo povedi;
- v povedi odpravi napake v rabi vejice in svoje popravke utemelji s stavčno sestavo povedi;
- v povedi/zvezi povedi/besedilu odkrije poimenovalne, skladijske, pravorečne in pravopisne napake, jih odpravi in strokovno utemelji svoje popravke.

SKLADNJA

RAZVIJANJE SKLADENJSKE ZMOŽNOSTI

Dijak/dijakinja ima razvito skladijsko zmožnost. Dokaže jo tako, da

- tvori skladijsko pravilna enogovorna in dvogovorna besedila (tj. besedila iz pomensko, oblikovno in aktualnostno pravih povedi/zvez poved oziroma replik/zvez replik);
- razloži povedi iz prebranega/poslušanega besedila ter jih pretvori v skladijsko preprostejše ali zapletenejše povedi;
- razloži zveze povedi iz prebranega/poslušanega besedila ter jih združi v skladijsko pravilne zložene povedi;
- strne večstavno poved v enostavno oziroma razširi enostavno poved v večstavno;
- izrazi dano dejanje na tvorini in trpni način, pretvori trpni stavek v tvornega oziroma tvornega v trpnega;

- poroča o prvotnem govornem dogodku na različne načine (tj. s ponavljanjem prvotnega besedila, z njegovim obnavljanjem ali s povzemanjem njegove teme) in pretvori premi govor v odvisnega
- Dijak/dijakinja ima razvito metajezikovno zmožnost. Dokaže jo, tako da
- v enostavni povedi podčrta stavčne člene ter predstavi njihovo vlogo, vprašalnico, obliko in sestavo;
 - določi število stavkov v večstavni povedi, prepozna izhodiščni stavek in dopolnjevalne stavke, predstavi vlogo dopolnjevalnih stavkov ter poimenuje vrsto razmerja med stavki, v podredno zloženih povedi pa tudi vrsto odvisnikov; nato s simboli predstavi stavčno sestavo povedi;
 - v povedi odpravi napake v rabi vejice in svoje popravke utemelji s stavčno sestavo povedi;
 - v povedi/zvezi povedi/besedilu odkrije poimenovalne, skladske, pravorečne in pravopisne napake, jih odpravi in strokovno utemelji svoje popravke.

PRAVOPIS IN BESEDILOSLOVJE

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI KRITIČNEGA SPREJEMANJA ENOGOVORNIH NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Dijaki/dijakinje sprejemajo (tj. berejo in/ali poslušajo in gledajo) naslednje vrste enogovornih neumetnostnih besedil:

- znanstveni/poljudnoznanstveni članek,
- komentar,
- esej.

Pred sprejemanjem sodelujejo v vodenem pogovoru

- o strategijah poslušanja oz. branja enogovornih neumetnostnih besedil,
- o načelih učinkovitega poslušanja oz. branja enogovornih neumetnostnih besedil,
- o vrstah enogovornih neumetnostnih besedil,
- o značilnostih tiste besedilne vrste, ki jo bodo sprejemali, in
- o tem, na kaj bodo pozorni med sprejemanjem besedila;
- nato izberejo ustrezno strategijo branja oz. poslušanja enogovornega besedila.

Po sprejemanju

- razčlenjujejo besedilo (npr. okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besedno, povedno, stvarno),
- vrednotijo njegovo učinkovitost, ustreznost, razumljivost in pravilnost,
- prepoznavajo, posplošujejo in povzemajo značilnosti dane vrste besedila ter jih primerjajo z značilnostmi enogovornih neumetnostnih besedil druge vrste,
- poročajo o svoji strategiji sprejemanja besedila in jo primerjajo s strategijami sošolcev,
- vrednotijo svojo zmožnost kritičnega sprejemanja enogovornih besedil in izdelajo načrt za izboljšanje te svoje zmožnosti,
- se pripravijo na tvorjenje podobnega besedila (če je to načrtovano v sklopu Razvijanja zmožnosti tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil).

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI TVORJENJA ENOGOVORNIH NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Dijaki/dijakinje tvorijo (tj. govorno nastopajo in/ali pišejo) enogovorna besedila, in sicer tvorijo besedilo tiste vrste, ki so jo predtem že sprejemali, tj.

- komentar,
- esej,
- *seminarsko nalogo*,
- *reportažo*.

Pred tvorjenjem sodelujejo v vodenem pogovoru

- strategijah tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil,
- načelih uspešnega tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil,
- vrstah enogovornih neumetnostnih besedil in
- značilnostih tiste vrste enogovornega neumetnostnega besedila, ki ga bodo tvorili;
- nato se pripravijo na pisanje oz. na govorni nastop (npr. izberejo ustrezno strategijo, izdelajo načrt, po raznih virih iščejo manjkajoče podatke, urejajo podatke, izdelajo ponazorila ipd.).

Po tvorjenju

- vrednotijo razumljivost, zanimivost, resničnost, aktualnost, živost, učinkovitost, ustreznost in jezikovno pravilnost svojega zapisanega besedila/govornega nastopa in zapisanih besedil/govornih nastopov sošolcev ter utemeljujejo svoje mnenje,
- poslušajo mnenja sošolcev o svojem besedilu/govornem nastopu in izrekajo svoje (ne)strinjanje z njimi,
- odpravijo napake v svojem zapisanem besedilu in ga prepišejo,
- poročajo o svoji strategiji pisanja besedila oz. govornega nastopanja in jo primerjajo s strategijami sošolcev,
- presojujejo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svojo zmožnost kritičnega sprejemanja in pisanja enogovornih besedil oz. govornega nastopanja ter izdelajo načrt za izboljšanje teh svojih zmožnosti.

RAZVIJANJE POIMENOVALNE ZMOŽNOSTI IN ZMOŽNOSTI NEBESEDNEGA SPORAZUMEVANJA

Dijaki/dijakinje razvijajo slogovno zmožnost tako, da

- sistematično
 - predstavljajo pragmatično pogojene nesporazume med sporočevalcem, naslovnikom, razloge zanje,
 - izrekajo isto govorno dejanje na različne načine in vsakemu izreku določijo ustrezne okoliščine,
 - razčlenjujejo dane okoliščine sporočanja in uporabijo ustrezen izrek govornega dejanja,
 - prirejajo isto besedilo za različne naslovnike in pojasnjujejo svoje priredbe,
 - besedam iz dvojice določajo slogovno vrednost in povedo, v katerih okoliščinah bi lahko uporabili slogovno zaznamovano besedo,

- v besedilih ali v skupini besed prepoznavajo slogovno zaznamovane besede/besedne zveze in jih zamenjajo s slogovno nezaznamovanimi,
- vrednotijo ustreznost svojih in tujih besedil, prepoznavajo slogovne napake, jih odpravljajo in utemeljujejo svoje popravke.

Dijaki/dijakinje razvijajo zmožnost nebesednega sporazumevanja tako, da

- med pogovarjanjem zavestno uporabljajo nebesedne spremljevalce govorjenja, opazujejo sogovorčeve nebesedne spremljevalce govorjenja, prepoznavajo njihovo vlogo in se nanje odzovejo, nato v pogovoru vrednotijo učinkovitost in ustreznost sogovorčevih in svojih nebesednih spremljevalcev govorjenja,
- med sprejemanjem besedil opazujejo njihove nebesedne dele in nebesedne spremljevalce pisanja oz. govorjenja, prepoznavajo njihovo vlogo ter vrednotijo njihovo učinkovitost in ustreznost,
- si pred govornim nastopanjem oz. pred pisanjem besedila pripravijo vidna nebesedna ponazorila, nato jih smiselno uporabljajo med govornim nastopanjem oz. jih smiselno vključujejo v zapisano bes.,
- med govornim nastopanjem zavestno uporabljajo nebesedne spremljevalce govorjenja, med pisanjem pa nebesedne spremljevalce pisanja; nato sodelujejo v pogovoru o njihovi ustreznosti in učinkovitosti.

RAZVIJANJE METAJEZIKOVNE ZMOŽNOSTI

Dijaki/dijakinje sistematično usvajajo

- načela uspešnega enogovornega sporazumevanja; upoštevajo jih pri tvorjenju in sprejemanju besedil ter presojaajo njihovo uresničevanje v tujih besedilih;
- strategije sprejemanja in tvorjenja besedil; upoštevajo jih pri tvorjenju in sprejemanju besedil ter presojaajo njihovo uresničevanje v tujih besedilih.

Dijaki/dijakinje sproti usvajajo

- značilnosti tistih besedilnih vrst, ki jih nato sami tvorijo; svoje znanje o značilnostih dane besedilne vrste nato uporabijo (in tudi preverijo) pri tvorjenju besedila dane vrste;
- merila za vrednotenje besedil in ta nato upoštevajo pri vrednotenju svojih in tujih besedil;
- merila za vrednotenje zmožnosti sprejemanja in tvorjenja besedil ter ta nato upoštevajo pri vrednotenju svoje in tuje zmožnosti sprejemanja in tvorjenja besedil.

Dijaki/dijakinje

- sistematično usvajajo povedno zvezno sestavo enogovornih besedil;
- vrednotijo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na tvorjenje in razumevanje zvez povedi (oz. enogovornih besedil);
- izdelajo načrt za odpravo svojih težav pri tvorjenju in razumevanju zvez povedi (oz. enogovornih besedil).

Dijaki/dijakinje sistematično usvajajo

- načela uspešnega dvogovornega in enogovornega sporazumevanja; upoštevajo jih pri tvorjenju in sprejemanju besedil ter presojaajo njihovo uresničevanje v tujih besedilih;

<ul style="list-style-type: none"> - strategije sprejemanja in tvorjenja besedil; upoštevajo jih pri tvorjenju in sprejemanju besedil ter presojo njihovo uresničevanje v tujih besedilih.
RAZVIJANJE PRAVOREČNE, PRAVOPISNE IN SLOGOVNE ZMOŽNOSTI TER ZMOŽNOSTI NEBESEDNEGA SPORAZUMEVANJA
<p>Dijaki/dijakinje sproti usvajajo</p> <ul style="list-style-type: none"> - značilnosti tistih besedilnih vrst, kijih nato sami tvorijo; svoje znanje o značilnostih dane besedilne vrste nato uporabijo (in tudi preverijo) pri tvorjenju besedila dane vrste; - merila za vrednotenje besedil in ta nato upoštevajo pri vrednotenju svojih in tujih besedil; - merila za vrednotenje zmožnosti sprejemanja in tvorjenja besedil ter ta nato upoštevajo pri vrednotenju svoje in tuje zmožnosti sprejemanja in tvorjenja besedil. <p>Dijaki/dijakinje sistematično usvajajo</p> <ul style="list-style-type: none"> - načela uspešnega enogovornega sporazumevanja; upoštevajo jih pri tvorjenju in sprejemanju besedil ter presojo njihovo uresničevanje v tujih besedilih; - strategije sprejemanja in tvorjenja besedil; upoštevajo jih pri tvorjenju in sprejemanju besedil ter presojo njihovo uresničevanje v tujih besedilih. <p>Dijaki/dijakinje razvijajo pravopisno zmožnost tako, da sistematično spoznavajo, nadgrajujejo in utrjujejo pravila</p> <ul style="list-style-type: none"> – o zapisovanju glasov, – o pisanju prevzetih besed.
IZ ZGODOVINE SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA
OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O JEZIKU, NARODU IN DRŽAVI
<p>Dijak/dijakinja ima razvito zavest o jeziku, narodu in državi. Dokaže jo tako, da</p> <ul style="list-style-type: none"> - predstavi bistvene značilnosti temeljnih mejnikov v razvoju slovenskega (knjižnega) jezika

4. LETNIK

POUK KNJIŽEVNOSTI

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI BRANJA IN INTERPRETIRANJA KNJIŽEVNIH BESEDIL
<p>1. Dijak/dijakinja ima razvito bralno zmožnost na stopnji kultiviranega bralca (doživlja, razumeva, razvršča, primerja vsebino in obliko raznovrstnih literarnih besedil, jih aktualizira in vrednoti prek osebne izkušnje, literarnega znanja in splošne razgledanosti).</p> <p>Dokaže jo</p> <ul style="list-style-type: none"> – z glasnim/tihim samostojnim branjem literarnih besedil, – z razlago vsebine in oblike prebranega besedila, – z uvrstitvijo prebranega besedila v kontekst, – s kritičnim opredeljevanjem do prebranega, – z aktualizacijo tem in idej v prebranem besedilu, – z uporabo ustreznega načina razvijanja teme in besedilne vrste:

b) s pogovorom ob interpretaciji besedil (postavljanje vprašanj in odgovorov, odzivanje na sogovornika);

b) s tvorjenjem samostojnih enogovornih besedil:

- govorni nastopi,
- recitacije, uprizoritve,
- naloge esejskega tipa,
- poskusi ustvarjalnega pisanja in drugih oblik umetniškega ustvarjanja na izhodiščih lit. branja.

2. **Dijak/dijakinja ima razvito (splošno) sporazumevalno zmožnost**, kar dokaže, tako da

- dejavno sprejema drugotna neumetnostna besedila,
- izreka in utemeljuje svoje mnenje,
- tvori učinkovita, ustrezna, razumljiva in jezikovno pravilna drugotna neumetnostna besedila.

3. **Dijak/dijakinja pridobi uporabno književno znanje kot sestavino bralne zmožnosti**. To dokaže, tako da ob sprejemanju in interpretaciji književnih besedil

- prepozna in navaja bistvene značilnosti literarnozgodovinskih obdobj in smeri ter avtorjev in del,
- prepozna, poimenuje in definira temeljne literarnoteoretične pojme in razume njihovo vlogo v književnih besedilih,
- uporablja temeljne literarnoteoretične izraze pri interpretiranju književnih besedil.

4. **Dijak/dijakinja pozna sistem literarnih pojmov, besedil in literarno- ter kulturno-zgodovinskih okoliščin**, kar dokaže

- s časovnim in zvrstnim razvrščanjem književnih besedil, njihovo primerjavo, vrednotenjem in aktualizacijo,
- s samostojnim razlaganjem odnosov med pojavi znotraj vsebinskih sklopov.

5. **Dijak/dijakinja razvije zmožnost širjenja svojih spoznanj o književnosti in njihovega uvrščanja v širši kulturni kontekst**, kar izkaže

- z aktualizacijo spoznanj o književnosti in z vrednotenjem njihovega pomena za njegovo osebno in družbeno izkušnjo,
- s povezovanjem književnega pouka z drugimi predmeti (predvsem družboslovno-humanističnimi),
- s spremljanjem medijskih obravnav, predelav in aktualizacij književnih besedil,
- s spremljanjem aktualnih književnih in kulturnih dogodkov.

6. **Dijak/dijakinja ima razvito digitalno zmožnost**, kar dokaže

- s smiselno in vsestransko uporabo IKT pri iskanju literarnih informacij, pri aktualizaciji literarnih vsebin in nadgrajevanju ter poglobljanju pridobljenega književnega znanja.

SLOVENSKO PESNIŠTVO V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA

1. Literarnointerpretativne prvine:

- motivi in teme ljubezni, vsakdanjega življenja, melanholije, dvoma, resignacije, zvestoba humanističnim vrednotam, ironično in satirično razreševanje bivanjskih dilem;

- tesnoba, groza, nemoč, tematika smrti, smisla in absurdnosti življenja, ironičnost, grotesknost, fantastične prvine, pomen pesništva;
- motivi osebnega življenja in etičnega opredeljevanja;
- brezosebni lirski subjekt, pesmi podobe, moderna lirski balada, svobodna skladnja, svobodni verz, konkretna poezija, pesem v prozi, pomen soneta.

2. Oznaka obdobja:

- obnova porušene domovine, politične, socialne in kulturne razmere v socializmu, po letu 1990 nacionalna osamosvojitve in sprememba družbenoekonomskega sistema; pomen književnih glasil (Beseda, Revija 57, Perspektive, Sodobnost, Nova revija, Literatura);
- smeri in tokovi: intimizem, ekspresionizem in simbolizem, modernizem, eksistencializem, poezija absurda, literarnoumetniške avantgarde in ultramodernizem, postmodernizem, novi intimizem;
- časovna umestitev obdobja in predstavniki.

3. Pomen obdobja za slov. knjiž. razvoj. Vpetost v sodobno književno in kulturno dogajanje; razmerje med tradicijo, modernizmom in postmodernizmom; nagrade; medijska in družbena angažiranost avtorjev ...

SLOVENSKO PRIPOVEDNIŠTVO V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA

1. Literarnointerpretativne prvine:

- druga svetovna vojna, socialna in moralna kritika, življenjska resignacija in pesimizem, bivanjska in etična problematika, avtobiografskost, notranje doživljanje, folklorno izročilo, zgodovina in usoda, erotika, virtualnost resničnosti, iskanje minimalne pristnosti;
- novela, (tradicionalna, postmodernistična, minimalistična) kratka zgodba, roman (družbeni, vojni, zgodovinski, eksistencialistični, modernistični, postmodernistični, potopisni, erotični, avtobiografski, antiutopični, kriminalni, znanstvenofantastični, novi roman);
- modernistični pripovedni postopki, verizem, pripovedovalec, slog.

2. Oznaka obdobja:

- družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske okoliščine: v povojnem obdobju uradno spodbujanje socialističnega realizma in preganjanje »zahodnih, meščanskih« vplivov, nato postopno prodiranje modernih literarnih smeri; občutja bivanjske negotovosti, spoznavne relativnosti, ideološke konstruiranosti zgodovine; od osemdesetih let naprej (nacionalna osamosvojitve in sprememba družbeno-ekonomskega sistema) pod vplivom postmoderne občutja virtualnosti sveta ter vdora postmoderne družbe in kulture izrazit porast kratke zgodbe in popularnih žanrov;
- smeri (socialni in socialistični realizem, psihološki realizem, eksistencializem, novi roman, modernizem, ludizem, slovenski magični realizem, postmodernizem, minimalizem, »ženstvena pisava«) in njihova časovna umestitev;
- predstavniki in dela.

3. Pomen obdobja za slovenski književni razvoj. Vpetost sodobnega pripovedništva in avtorjev v književno in kulturno dogajanje. Razmerje med sodobnim in tradicionalnim pripovedništvom in postmodernizmom; nagrade; angažiranost avtorjev ...
SLOVENSKA DRAMATIKA V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA
1. Literarnointerpretativne prvine: <ul style="list-style-type: none"> – tradicionalni motiv v sodobni dramatiki, poetična drama, eksistencialistične prvine; modernistična komedija; moderna groteskna drama; sodobna socialnokritična drama; – jezikovna razgibanost; pogovorne prvine; pokrajinska obarvanost. 2. Oznaka smeri: tematska, dramaturška iskanja in smeri v povojni dramatiki. 3. Gledališke ustanove, radijske in televizijske igre in spremljevalno dogajanje (natečaji, nagrade, medijske predstavitve, režiserski projekti)

POUK SLOVNICE

BESEDOTVORJE IN ZGODOVINA JEZIKA TER JEZIKOVNA POLITIKA
RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI (URADNEGA) POGOVARJANJA
<p>Dijaki/dijakinje poslušajo in gledajo okroglo mizo/sestaneke.</p> <p><u>Pred poslušanjem/gledanjem</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – opisujejo potek pogovarjanja, – predstavljajo načela učinkovitega in vljudnega pogovarjanja, – opisujejo zgradbo govornih dvogovornih besedil, – predstavljajo vrste pogovorov in značilnosti tiste vrste pogovora, ki ga bodo poslušali in tudi tvorili, ter povedo, na kaj bodo pozorni med poslušanjem/gledanjem pogovora. <p><u>Po poslušanju in gledanju</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – razčlenjujejo pogovor (npr. okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besedno, stvarno), – vrednotijo učinkovitost, ustreznost in razumljivost sogovorcev, njuno jezikovno in slogovno zmožnost ter zmožnost nebesednega sporazumevanja, – prepoznavajo, posplošujejo in povzemajo značilnosti dane vrste pogovora ter jih primerjajo z značilnostmi istovrstnih neuradnih pogovorov in uradnih pogovorov druge vrste, – se pripravijo na sodelovanje v pogovoru dane vrste. <p><u>S sogovorcem odigrajo pogovor dane vrste – pri tem upoštevajo načela uspešnega pogovarjanja.</u></p> <p><u>Po pogovarjanju</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – poslušalci razčlenjujejo pogovor, ga vrednotijo in utemeljujejo svoje mnenje, ○ nastopajoča vrednotita svoj in sogovorčev prispevek, – vsi dijaki presojujejo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svojo zmožnost pogovarjanja ter izdelajo načrt za izboljšanje te svoje zmožnosti.
RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI KRITIČNEGA SPREJEMANJA ENOGOVORNIH NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Dijaki/dijakinje sprejemajo (tj. berejo in/ali poslušajo in gledajo) naslednje vrste enogovornih neumetnostnih besedil:

- predavanje,
- besedilo politične propagande,
- zakon/statut/upravno odločbo,
- zapisnik.

Pred sprejemanjem sodelujejo v vodenem pogovoru

- o strategijah poslušanja oz. branja enogovornih neumetnostnih besedil,
- o načelih učinkovitega poslušanja oz. branja enogovornih neumetnostnih besedil,
- o vrstah enogovornih neumetnostnih besedil,
- o značilnostih tiste besedilne vrste, ki jo bodo sprejemali, in
- o tem, na kaj bodo pozorni med sprejemanjem besedila;
- nato izberejo ustrezno strategijo branja oz. poslušanja enogovornega besedila.

Po sprejemanju

- razčlenjujejo besedilo (npr. okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besedno, povedno, tvarno),
- vrednotijo njegovo učinkovitost, ustreznost, razumljivost in pravilnost,
- prepoznavajo, posplošujejo in povzemajo značilnosti dane vrste besedila ter jih primerjajo z značilnostmi enogovornih neumetnostnih besedil druge vrste,
- poročajo o svoji strategiji sprejemanja besedila in jo primerjajo s strategijami sošolcev,
- vrednotijo svojo zmožnost kritičnega sprejemanja enogovornih besedil in izdelajo načrt za izboljšanje te svoje zmožnosti,
- se pripravijo na tvorjenje podobnega besedila (če je to načrtovano v sklopu Razvijanja zmožnosti tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil).

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI TVORJENJA ENOGOVORNIH NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Dijaki/dijakinje tvorijo (tj. govorno nastopajo in/ali pišejo) enogovorna besedila, in sicer:

- esej,
- zapisnik.

Pred tvorjenjem sodelujejo v vodenem pogovoru

- strategijah tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil,
- načelih uspešnega tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil,
- vrstah enogovornih neumetnostnih besedil in
- značilnostih tiste vrste enogovornega neumetnostnega besedila, ki ga bodo tvorili;
- nato se pripravijo na pisanje oz. na govorni nastop (npr. izberejo ustrezno strategijo, izdelajo načrt, po raznih virih iščejo manjkajoče podatke, urejajo podatke, izdelajo ponazorila ipd.).

Po tvorjenju

- vrednotijo razumljivost, zanimivost, resničnost, aktualnost, živost, učinkovitost, ustreznost in jezikovno pravilnost svojega zapisanega besedila/govornega nastopa in zapisanih besedil/govornih nastopov sošolcev ter utemeljujejo svoje mnenje,
- poslušajo mnenja sošolcev o svojem besedilu/govornem nastopu in izrekajo svoje (ne)strinjanje z njimi,
- odpravijo napake v svojem zapisanem besedilu in ga prepišejo,
- poročajo o svoji strategiji pisanja besedila oz. govornega nastopanja in jo primerjajo s strategijami sošolcev,
- presojujejo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svojo zmožnost kritičnega sprejemanja in pisanja enogovornih besedil oz. govornega nastopanja ter izdelajo načrt za izboljšanje teh svojih zmožnosti.

OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O JEZIKU

Dijaki/dijakinje si uzaveščajo

- vlogo prvega/maternega jezika in njegove prednosti pred tujimi jeziki ter oblikujejo poseben odnos do svojega prvega/maternega jezika,
- vlogo slovenščine v Republiki Sloveniji in za njene državljane ter oblikujejo poseben odnos do slovenščine kot državnega in uradnega jezika,
- vlogo slovenščine in drugih jezikov v organih Evropske unije,
- vlogo madžarščine oziroma italijanščine v delu Prekmurja oziroma v delu slovenske Istre,
- vlogo slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu,
- večplastnost/raznoverstnost slovenščine in jezikov nasploh,
- vlogo sporazumevanja v vsakdanjem življenju.

Dijaki/dijakinje spoznavajo:

- osnovne jezikovne družine v Evropi in njihove pomembnejše jezike (v 1. letniku),
- razvoj slovenščine skozi čas in narodnostno-jezikovna prizadevanja tistih Slovencev, ki so pomembno prispevali k oblikovanju slovenskega knjižnega jezika ter k njegovemu ohranjanju in razvijanju.

NOZ pri predmetu slovenščina je bil sprejet na sestanku aktiva učiteljev slovenščine 8. 7. 2026.

Maribor, 17. 8. 2026

Vodja aktiva učiteljev slovenščine

Martina Slankovič